Diplomitöö
370316

ALFRED KASK

AKTIETEVÕTETE FUSIOON

Diplomitöö

Kask, 1924 Alfred

E. V.
TARTU ÜLIKOOLI
ÕIGUSTEADUSKOND
4 „ November 192 4 a.
№ 346.
TARTU

ALFRED KASK

ÄRIETTEVÕTETE FUSIOON

IA 2753.

1924
TARTU

Isale mälestuseks, emale tänutäheks!

Bibliotheca
Universitatis
Tartuensis
D/371193

Kava.

	Lhk.
A. Sissejuhatus	5
Eessõna	5
Fusioon mõiste	9
Fusioon ettevõtmise põhjused:	11
1. tehnilised	12
2. majanduslised	12
3. finantsilised	13
4. seadlusandluse nõud	14
5. spekulatiivsed	15
B. Kuidas võimalik fusioon	16
Seadlusandluse võimalused	16
Fusioon teostamine:	18
a. kokkulepe	22
b. liitja ettevõtte eeltoimingud	24
d. liidetava ettevõtte eeltoimingud	25
e. registreerimine	26
f. ettevõtete ühendamine	28

Fusioonist tekkivate vahekordade lahendus: 31.
I. Varanduse ülemine 32
II. Sisemised vahekorrad 42
III. Välised vahekorrad 46
D. Fusioonri liigid ja fusioonri läbiviimine raamatutest. 55
Fusioonri liigid:
I. Fusioon, tasumine aktsiates liidetava ettevõtte aktsionääridele. 57
II. Fusioon, tasumine aktsiates liidetavale ettevõttele. 94
III. Fusioon, kus varandus võõrandatakse tekkivana raha ja teiste väärtuste vastu. 95
IV. Fusioon, kus varandus ei võõrandata tekkivana. 103
V. Fusioon osaõiguste omandamine teel. 106
Fusioonist ja sarnasest raadud vasude tarvitamisest. 108
E. Lõppsõna. 111.
Lisa: tegelikus fusioonri näitus. 117
Kirjandus. 135.

A. Sissejuhatus.

Eessõna.

„Võistlus häviitab võistluse", mida sotsialist Proudhon ette nägi, on tõesti saamas. Praegune moodsaja majandueelule on karakteriliseks suurkapitalistliste äriettevõtete kontsentreerimine, organiseeritud ettevõtete ühenduseks. See kontsentreerimise vool tungib võimsalt ka igasse majandusharru. Kodune käsitöö ja kodune tööstus asemele astub suurtööstus, veine ettevõte võivaldatakse surmatevõtte poolt. Tööstuses, kus see vähegi läbiviidav, on kontsentreerimine juba suurepäraselt läbi viidud. Seda nägime näit. eriti selgelt Saksamaal elektri- ja seemia tööstuses, kus mõnelgil koncernil määratud kapitaalid tarvitada olid, mis igasuguse võistluse võimatuks tegid. Kuid kontsentreerimine tuleb

teravalt nähtavale ka laenuasjandusses - erapanga tõjutatuse suurenemise arstsiaalpanuste koolt järjest kõrvale, kusjuures viimastel tendents on iseka suureneda ja oma tegevust laiendada. Suurenenud ajalehed tõjuvad vaatepüriist veiksemad kuni kohaliste sõnumite edasiandjateks. Ehk küll kaubanduses suurettevõtted visamat vastupanu leiavad, võtab ka seal kapitaali kontsentreerimine suurenemat hoogu. Nii on teatsimid viimasel ajal nii öelda „publikumi silmapilgus tujust" suured kaubamajad, mis veiksematele varnastele ettevõtetele oma lähikonnas saatuslikeks saanud. Ei ole ka kellelegi saladus, et äriilmas raha kontsentreerimine niivõrd laialulatuslane on, et võimaldab isegi terve ilmaturu üle teatud kaubaaine alal valitseda, mis tihti suurejooneliseks spekulatsioonideks välja kujunevad, millised spekulatsioonid aga sagedasti ebaõnnestuvad.

Ehk küll äri ja tööstuse edu jaoks vaba

arenemine ja võistlus tarvilisus, tervik teatud arenemisastmel tarvidus loobuda võistlusest. Sellest annab kõigust asjaolu, et mida suuremad on ettevõtted, seda raskem on võistluse teel võidu saavutamine, mis, selleasemel et võistluses noatera peale välja minna, parem otstarbekohaseimaks teek saavutada kokkulepet ettevõtete vahel. See võimaldab paljude kulude äralangemist ja ka müügihinna tõstmist, sest puudub ju võistlus. Nii peab siis vaba võistlus, mis üleüldse võimaldas meile suuremaegsete suurettevõtete tekkimist, viimaste konsolideerimise puhul kaduma. See tuleb vahel viisil ette: kartellide ja trustide resp. fusioonide näol.

Samase kontsentreerimise protsessi iga on veel võrdlemisi lühikene. Vaevalt aastasada on möödunud, kui tulid avalikuse esimesed katsed. Kapitaali kontsentreerimine algab aktsia eltside tekkimisega. Raudteede ehitused, suurejoonelised tehnilise saavutused möödunud

aastasaja teisel poolel, suurkõstuse tekkimine, riigi rajadus, sõjaväe ja laevastiku kuvides, arenenud tugevate kapitaaliriikide ettevõtete järel, tekkis tarvilikkus suuremate kapitaalide koondumise. Sarnased ettevõtted, nagu näit. Suez'i ja Panama kanaalide ja St. Gotthardi tunneli ehitused väivad üksikutele üle jõu. Niisugu põhjused mõjuvad selleks kaasa, et kapitaal kontsentreerub suurel hulgal arvsia seltsidesse. Arvsia selts on parem akiinõu kontsentratsiooni protsessi läbiviimiseks. Ta on iseseisev, pea vaba ettevõtja isikust. Tema olemasolu on võimaldatud piiramata aja peale. Tema osatähed on vergelt müüdavad ja pärandatavad. Tema tegevus on avaliikumiste rajatud. Seepärast on eraskapitaal igal ajal valmis sarnasele ettevõtete liigile oma vabasid kapitaalisid produktiivseks kasutamiseks ja tarvitamiseks andma. Ta kuju, mis ühing „piiratud vastutusega", võimaldab riisikot paljude peade

peale veeretada. Seepärast pole ettevõtte suurus ja riskiko tarvisteeks, ettevõtet tegevusareeniks teha. Kapitaali kontsentreerimise võimalused on piiratud. Üks tüüpilistematest kapitaali kuhjumise võimalustest on fusioon.

Fusioon mõiste.

Fusioneerimine, sõnast fusion, liitumine, on kahe või enam ettevõtte (Austria seltsi või osaühisuse, harva ka üksikisiku ettevõtte), mis läheldased oma tegevusala poolest ja enamvähem ühtlase tehtavate ärioperatsioonide ringi poolest, liitumine, kas juures, kas võistluse kõrvaldamiseks või teistel majanduslistel põhjustel otsustatakse ühendada (liita) oma varandusi tagaajatavate sihtide ühiseks saavutamiseks. Näit. kaks laevaseltsi veendusid selles, et vastastikuse võistlusega nemad üksteise huvidele ainult kahju teevad, et

neile palju kasulikkum on, kui nad ühendavad oma kuvid, moodustavad ühise laevaseltsi.

Kaupmehe ja äigusteadlase arusaamine fusiooni mõistest ei lange ühte.

Juriidiliste mõistete järele on fusioon ühe aktsia seltsi liitumine teise aktsia seltsiga, mis vahetarra äiendamine aktsiates sünnib.*)

Kaupmees peab ei mitte niivõrd juriidilist, kuivõrd majanduslist momenti silmas, seepärast loeb ta ka fusioonis juhust, mis ühelpool aktsia selts, teiselpool aga mitteaktsia selts, ehk jälle - mõlemad pooled ei ole aktsia seltsid, selle eest aga väga sõlid kapitaalidega. Siin ei ole ka mõõdusandeid, kas ühendatav ettevõte likvideeritakse ehk mitte, ehk üks ettevõte teise enese külge liidab, ehk kas fusiooni tõttu uus firma tekib. Seega on fusioon

---

*) See leiab eriti väljendust Saksa seadusandluses - §305 ja §306 HGB. Meie äiguses ei leia väljendust.

mõiste kaupmehe reisukohast avaram.

Meie käsitame edaspidi fusiooni mõistet nii, nagu seda kaupmees mõistab, s.o. majanduslisest reisukohast, käsitades sealjuures siiski peaasjaliselt aktsia seltsides, kui suuremate ettevõtete fusioneerimist, kui tüüpilisemat.

Fusiooni ettevõtmise põhjused.

Fusiooni ettevõtmise põhjused on väga mitmesugused. Harilikult on need põhjused üldiselt teadtavad, tihtilugu aga siiski teadmata. Teatav majandusmees võtab spekulatiiv sihtidega mängu käsile. Tal on teatav riistüv. Tihti õnnestavad spekulatsioonid põhjalikkumate muudatuste, uuenduste tagajärjel, sest on ju „sogases vees hea kalu püüda".

Põhjuseid vaadeldes võime meie neid järgmiselt liigitada:

Tehnilised põhjused.

Tehnilised põhjused on tingitud tööstus-tehnika muutustest; see seisab ühenguse tööstushoru ettevõtte liitumises. Puudusliikuma sissesõidega liitub paremaga.

Majanduslised põhjused:

a) müügi ehk ostu korraldusse pärast - et võrvaldada võistlust ja vähendada ostumüügi kulusid (reklaam, esitus jne.). b) veiksemate ettevõtete tung liituda suuremate, kui need vahuis oma tegevust laiendama. d) suuremate ettevõtte tarvidus muutuda vega ettevõtetens, et oma tarvidusi rahuldada, näit. saapavabrik ühineb nahavabrikuga, ehk jälle raamatöötus kirjutöövahendusega.

Finantstehnilised põhjused.

Sama tähtsad, olgugi et vähem ettetulevad on finantstehnilised põhjused. Eeskätt tuleb nimetada a) et luua vastuid raamatute järel, et nendega vatta tegelikka raamatutes

veel mitterealiseeritud kasumijääkasid, ehk jälle-
et koolitseda tulevikus eest, s.o. moodustada
varjatud reserve. Sarnased reservid on juha-
tusele ja raamatupidajale väga meelepärased,
sest võimaldavad teatava dividendi, osaka-
sse regulleerimist ja määramist isegi aastatel,
kus kasu polegi, sest võib näit. varanduse
amortisatsioon ära jätta, sest varsanemine ei
too nähtavat kahjus – on ju varanduse väl-
talt nõudalalt ülevaal (varjatud reservid!).
Ühel varjatud reservidel hiljem väärtuste vähen-
väärilise kustutamise (kahandamise) teel ära
ei kulutada, siis on nad juhatusele jällegi
selles mõttes head, et varem või hiljem ärikasu
nina esile tulevad (miskihinnaliselt ülesvõe-
tud väärtuste müügi kutsul tavakihnaga,
ehk – kustutusprotsendi vähendamise teel);
s.o. kasulik hea imulje jätmiseks ja tant-
jeemide määramisel juhatusele. (b) et
vabaneda suurest, seni veel realiseerimata

aktsiate hulgast, andes neid tasuta liidetavale ettevõttele välja. Ei ole oma aktsionääridele börsil niitte noteeritavate paberite asemele noteeritavaid anda, mis viimased ja hõlbustavad raha paigutust paberitesse. Ei ole härjutteenida vahetaliikuv peale (maakleri tasu).

Seadusandline sund.

Teatud juhtudel annab fusioneerimisseaduse põhjust seadusandlusele. Seda tuleb ette näit. Saksamaal, kus nõutakse, et kaabli kaevandustel oleks avaust olevat; võrreldes ühe avausega kaevandused liituvad, et saada kaevandust kahe avausega. Ka võimalik fusioon õlletööstuses, mille maksumääradele ja kontingenteerimisele tõttu. Meil on lähematel aastatel fusioonide liitumist ette näha, sest on kavatsusel seadus, mille järel fusioonidel pealinnas vähemalt 50 milj. marka põhikapitaali peab olema, vastasel korral ümbritsetakse.

Spekulatiiv sihid.

On juhuseid, kus pole teada fusiooni põhjus, siis on mähtavasti põhjuseks spekulatiiv sihid.

B. Kuidas sünnib fusioon.

Seadusandluse seisukoht.

Ühina ettevõtte võõrandamine tervikuna, täies tegevuses ja fusiooni mõtkused ühinemisvormidest alles mõõdunud aastasaja lõpuposkel ette tulid, seega suurema aja mõtkused on, fusiooni teoreetiline käsitlus aga veelgi hiljem aset leidis, sõdagi praktikumilt läänemaiste õpetlaste poolt ja, peab tähendama, küllaltki pinnapealsetki, sis ei ole ka lesrinnas käivate maade seadusandlus küllaldaselt täielik, s.t. on mahajäämud. Ainult Saksa mes kodeksis ja Prantsuse 1893.a. seaduses on mõned määrused selle üle. Kohtupraktika otsib veel endale õiget teerada, säärastes küsimustes lahendamisesse, teadusele aga tõi see veel palju lahendamata küsimusi - paljude hiivide kokkulangemise juriidilise

lahendamise, mis ei leia konkurentsiõigus Rooma õiguse süsteemi mõistetega.

Pole siin imet, et meil nõuavad end. Vene seadusandluses ja kohtupraktikas pole küllaldaselt materjaali vastuste andmiseks küsimustele, mis tekivad äriettevõtte võõrandamisest ja fusioonist. 1896 a. seadus kaubamärkide kohta räägib ette ettevõtte võõrandamist ja rentimist. 1898 a. seadus riigi tööstusmaksu (промышленный налог) kohta peab silmas vabrikut ehk tehase rentimist. Kõik varematest seadustest oli ettenähtud ettevõtte edasiandmine kaasomanike ehk pärandamise teel. Nii on ülemineku fakt tunnistatud, aga reeglid, kuidas see ülemineku peab, ei ole antud. Selles küsimuses pole kohtupraktikal seadusliku alusteta. Meie kohtute praktika siia juurde olulist lisa juurde ei ole.

Fusiooni teostamine.

Tekib küsimus, kuidas on üks fusioon võimalik, kui ta seadusandluses pole ette nähtud? Aga eelpool nägime on seadusandluses tunnistatud ettevõtte ülemineku fakt. Et see üleminek ise seadusandluses normeeritud pole, jääb ta fra täiesti praktika lahendada.

Fusiooni puhul, nii nagu me seda eespool nõistame, võib olla kaks juhust. Kaks ettevõtet otsustavad lõpetada oma iseseisvat olemasolu ja moodustada uus asutus selts (fusion), ehk üks ettevõte, lõpetades oma tegevust, lükub teisega, mis jätkab oma olemasolu vaid ainult mõnesuguste muudatustega (annexion). Vahe alati avaldub firmas: esimesel juhusel end. ettevõtete nimetused kaovad ja tekib uus, aga teisel juhusel jääb ühe end. ettevõtte firma alale, vahel ka lisatähendusega uute funktsioonide peale ja nimelt selle, mis võttis enesesse kaduvad

ettevõtte. Nii määrus, et fusioonimenetlus on tegemist aktsiaseltside juriidilise lõpetamisega, kuid siin seisab liitumise iseärasus teistest aktsiaseltside lõpetamise võimalustest selles, et likvidatsioon, kui sarnane, ära jääb.

Ühajaduslikest seisukohast on liitumise mõju identiline ühendamisele (liitumisele), ehk kui juriidiliselt mõlemat oma iseärasused on. Üks ettevõte, liitja, suurendab oma aktsiakapitali uue aktsiate väljalaske teel; teine ettevõte, liidetav, ühineb esimesega kui asiväärtus, teatud hulga tema viimase väljalaske aktsiate eest; liidetava ettevõtte aktsiad kaovad ringkäigust, nende asemele astuvad liitja ettevõtte aktsiad, mis antakse liidetava ettevõtte aktsionäridele.

Aktsiaselts, mis fusioonimenetlusel oma olemise lõpetab, peab silmaspidama mainitud seadusesätteid, mis normeerivad aktsiaseltside likvideerimist. Et aga igal aktsiaseltsil

vastavalt nimnitatud põhikiri on, siis tuleb esiskätt selle määruseid silmaspidada. On põhikirja määrused küllalt paindlikud, võimaldavad nad seda hõlpsamini fusiooni läbiviimist. Seepärast võetakse tihtilugu ennem fusioneerimist vastavaid põhikirja muutmised ette, et fusioneerimist hõlbustada. Et fusiooni võimalus ja tähtsus viimasel ajal tähelepanu leiab, seda võib tähele panna sellest, et mitmete suuremate aktsia seltside põhikirjad määrusi sisaldavad, mis määratud fusiooni hõlbustamiseks. Nii näevad mõnedki põhikirjad ette, et seltsidel on õigus ka omandada ja ühineda oma ettevõtetes teiste samaste asutustega, ning teisi seltsi eesmärgile lähedalseisvaid ettevõtteid asutada, on õigus omandada vastastikusel kokkuleppel, üksikute osanikkude päralt olevaid ja seltsi eesmärgile vastavaid tööstus- ja kaubandusettevõtteid, tasudes raha asemel aktsiatega.

Et aga põhiseaduse määrused ja seadusandlus küllaldaselt ei lahenda kõiki tekkivaid küsimusi, katsub meid omakorda lahendada järelvalve asutus, kelle koosse ja volitusse alla kuuluvad ettevõtte tegevust. Meie äri- ja tööstusettevõtted kaubandus-tööstus-ministeeriumi alla ja panga- ning rahaasutused ja kindlustusseltsid rahaministeeriumi alla kuuluvad, püüavad vastavad ministrid fusiooni läbiviimises kuuldamise puhul teatud eeskirjadega ja korraldustega korraldada fusioneerimist, vastates isiklikku äranägemise õigust, tehes ettekirjutusi ettevõtete põhiseaduslikkuse, üldhäärkorra ja avaliku korra huvides.

Fusioon ise sünnib koosoleku põhjal. Fusiooni lepingu kohta nõutavad kõik üldised nõudmised, mis lepingute sõlmimise, jõustumise, täitmise ja lõpetamise kohta nõutavad. Ta leiab seadusest kaitset, mis tes ei ole vastuolus ega kahjusta üldhäärkorra kohtuses.

Tekkivad arusaamatused lahendab kohus.

Nii näeme, et fusiooni puhul on mõõdu-andvad: fusioonileping, seadusandlus, põhikiri, ministri eeskirjad ja kohtupraktika.

Et seadusandlus fusioonist nii sarnast ei käsitle, eeltähendatud tegurid aga küllalda-sed ei ole selleks, et fusioon õiguslelt siinnies jääb suur vabadus fusioonist tekkivate väärmõtete süvendamiseks, arjast huvita-tud isikute poolt.

Nüüd meie vaatleme fusioonist teoretilist nii, nagu ta meil praegu siinnib, siis paneme veel tähele järgmisi momente:

a) koosolelepe.

Liitumis ettevõtted astuvad esmalt omavahelis-tesse ehk kirjalikkudesse läbirääkimistesse. Lei-takse kokkulepe aluseid, töötatakse fusioonist tingimised üksikasjalikult välja, kirjutatak-se selleks volitatud esitajate poolt liitumise kohta väär elleping alla, mis jõusse astub

lõpuliselt siis, kui mõlemi seltsi peavoolelepingu ja registreerimise (järelvalve) asutus selle lepingu kinnitanud. Lepingu vorm, sisu ja maksmine ei ole seaduste poolt range eriliselt normeeritud, nii et käivad üldiste lepingute kohta maksvate normide alla. Leping võib ka pärast peavoolelepingute otsusi sõlmitud saada.

Lepingu sisuks on ühest küljest liidetava ettevõtte kohustus üleandа kogu ettevõtte varandust tervikuna (aktiva ja passiva), õiguste ja kohustustega, teisest küljest liitja ettevõtte kohustus anda vastutasuks oma aktsiaid, mida ta harilikult kapitaali suurendamise teel saab. Ainsam raskus on siinkohal lepingu saavutamine: missugune määrata nende aktsiate väljalaske hind, t.o. kuidas hinnata liitja ja liidetava ettevõtte aktsiaid.

Liidetav ettevõte võib lepingu sõlmida, olles ise juba likvideerimisel.

Leping on tingimata tarvilik ja ka

sõlmitakse uus peavoosolekute poolt volitatud organaride, harilikult juhatuse poolt, sest ilma juhatuse vaastööta on ainult peavoosoleku-te otsustest vähe mõtte teostamisest, sest vaid-mased otsused jäävad riigimaksu ettevõtte toimin-guteks.

b) Liitja ettevõtte ülesanded.

Kui liitja ettevõtte volinikude poolt ülle-jäänud sõlmitud, läheb see peavoosoleku kinnita-da, sest vaadata toiminguid nõuavad harili-kult põhikirja järele peavoosoleku nõusolekut, peale on liitumine harilikult seotud ka aktsia kapitaali suurendamisega, mis jällegi peavoos-oleku otsustada. Saadud otsused tehakse hari-likult kvalifitseeritud häälteenamusega. Oma otsusest liita teist ettevõtet ja aktsia kapitaali suurendamisest teatab ettevõte registreerimisasu-tusele.

Tihti võtab liitja ettevõte fusiooni ühel ehk ühel ajal ette ettevõtte saneerimise. Et tema aktsia

liitumisvõimelised olevs, mis korraldab ta oma varandusolukorda, koostab bilansist fundi-jäägi ja teeb tarvilikud maharsirjutused.

d) Liidetava ettevõtte eeltoimingud.

Et selts oma tegevuse lõpetab, tuleb selle-kohane otsus peakoosolekul põhikirja likvidatsiooni punktile vastavalt teha ja läbi-räägimiste tagajärjena sõlmitud eellepingu kinnitada. Peakoosolek valib ka likvidaatorid. Selts teatab oma otsustest registreerimisasutusele. Ühtlasi teatavse ametlik väljakuulutamine ametasutuse kaudu, peale selle aga kuulutab ettevõte ise sellest teatajas, avtsionääridele ja teistele isikutele, kes temaga tegevusest miskil moodil osa võtnud, teadmiseks.

Liidetaval ettevõttel pole fusioni puhul vaneerimine tarvilik, sest temaga varandus halba seisukorda, mis avaliknuks tuleb temaga avtsiate madalas hindamises, pooldatavse.

Selle est on fusioon ise juba liidetavale

ettevõttele sarnanemine ekimõnes. Kahjuks fusioonidel ei ole aga põhjuseks lüidetava ettevõtte sarnanemistarvidus. Just hästi fundeeritud ettevõtted liituvad sarnaste aktsia seltsidega, millede aktsiad kursis kõrged. Liitja ettevõte tasub siis lüidetava ettevõtte eest suuremalt osalt oma aktsiate agio'ga (Aufgeld), sest tasumise puhul võetakse aluseks börse kurs, mis võib tuntavalt suurem olla nominaal hinnast. Tasudes siis peaasjalikult selle vahega, võetakse ülevõetavad väärtused aga üleantavate aktsiate nominaal väärtuses ülesse, seega saades võimalust suuri reserve koguda ja tuntavaid maha-kirjutusi teha.

c) Registreerimine.

Kus ettevõtete registreerimisel teadaande (abonnaa) kord maksev, on liitumine võimalik juba peakoosoleku otsuse põhjal. Kus koncessioon süsteem aga maksmas, seal nõuab valitsuse kinnitust nii uue aktsia seltsi

loomine, kui ka muudatused tema põhikirjas ja tegevuses.

Meil on mainer viimane sõna. Registreerimismenetluses on, nagu see juba eespool tähendatud, äri- ja tööstusettevõtete kaubandus-tööstus- ministeerium, kuna pangaasutustele ja kinnitusseltsidele rahaministeerium.

Registreerimistoiminguid, millidest eespool sõna oli, võivad ettevõtte poolt ka ühiselt esitatud saada. Liidetav ettevõte teatab, et lõpetab oma tegevuse, liitudes teise ettevõttega ja teatab, kes likvidaatoriteks valitud. Liitja ettevõte teatab aktsiakapitaali suurendamisest ja et otsustanud liita teist ettevõtet, esitades fusiooni lepingut.

Vastav minister vaatab teadaanded läbi ja kui ei leia takistusi, s.o. kui ettevõtte kohustused, mis ta kraisivate ja era- ning ametiasutuste ees oma peale võtnud, oma omanduste poolest ei takista seda, otsustab teadaandeid „teadmisega

võtta" resp. „kinnitada". Kinnituse juures võib minister aga ka teatud tingimiste täitmist nõuda, näit. võlausaldajate rahuldamist enneaegsest. Võib ka näit. nõuda, et kummagi ettevõtte varandused peavad eraldi valitsetud saama, kuni kummagi ettevõtte võlausaldajate kindlaks tegemiseni ja nende rahuldamiseni ehk kindlakstegemiseni, kui nad nõus ei ole üleandmisa oma nõudmisi uue ettevõtte peale. Samasse lahus valitsemise juhul ja ajaks jäävad kummagi ettevõtte juriidiline olukord ja vahekaubanduses endiseks.

§ Ettevõtete ühendamine.

Tegelik ühinemine ja ametlik ühinemine ei lange alati ühte. Tegelik ühinemine sünnib lepingu teel ettenähtud tähtajal, kuna ametlik ühinemine sünnib registreerimisasutuse otsuse kinnituse tagajärjel.

Tegelikul ühinemisel sünnib liidetava ettevõtte vara varanduse (aktiva ja passiva) üleandmine liitja ettevõttele, mis see tavaliselt

– vastavate sissekannetega arvestuses, näit. kinnisvara üleandmise puhul. Kui järgneb aruetlik kinnitus, on fusioon teostatud – ettevõtted on liitunud. Sellest teatatakse ringkirjaliselt ja kuulutustega (aruetlikus teatajas ja ajalehtedes) äri- ning tööstusringkondadele.

Liidetav selts saab üleantud varanduste eest liitja ettevõtte aktsiaid (ta oma aktsiaid korjatakse ringkäigust), kui nagu see fusiooni lepingus ettenähtud. Need aktsiad lähevad nutele aktsionäridele väljajagamiseks, liidetava ettevõtte selleotstarbe omaaegse otsuse vastavalt.

Liidetava ettevõtte likvidatsioon viimib seltside likvidatsiooni nõuetekohase vastavalt, s.o. nii nagu see ülalpool kombeks saanud ettevõtete likvideerimisel. Nii likvidatsiooni algusest kui lõpust teatab ettevõte teatajad aktsionäridele ja võlgnikele seltsist kuuldavate isikutele ja

asutustele teadmiseks. Kreeni aktsionäridest ei või mitteminginugust osa oma kapitaalist tagasi saada seni, kuni fusioni puhul ülesvõetud nõudmised võlausaldajate rahuldamiseks, ehk kindlustamiseks täidetud pole. On ree nõudmised, võivad likvidaatorid asuda ka aktsionäride rahuldamisele nii, nagu see ette nähtud ehk otstarbekohane ja ka võimalus piirides. Tuleb täheldada, et likvidatsioon siin ei seisa ettevõtte varanduse realiseerimises osade kaupa, vaid ettevõtte ettevalmistuses üleandmiseks ja aktsionäridele rahuldamises.

Nii lüidetava ettevõtte likvidaatorid likvideerimise nõuetekohaselt lõpule viinud, teatavad nad ellest vastavale registreerimisasutusele. Seega on lüidetav ettevõte lõpulikult oma olemasolu kaotanud. Fusioon on lõpule viidud.

Fusioonist tekkinud vahekordade lahendus.

Ärisettevõtete (Geschäft, mopr. ühegupuruune, fonds de commerce, goodwill), mille all mõistetakse „eraalustel organiseeritud isiklike ja varanduslike abinõude (õpegemba) kooslust, mis sihitud varu saamiseks pidamisviisiks majandustegevuse teel" (Šeršenevič), lülitumise puhul ilmnevad palju küsimusi, mis täieliku selguseta ja täielikkuseta ei saa mitte ega ka praktika poolt lahendust ei leia. Et meil fusioonivõi sarnaste seaduste poolt normeerimist ei leia, tuleb meil fusioonist tingitud varanduste ja vahekordade üleandmise puhul silmas pidada üldisi määruseid, mis normeerivad ettevõtete võõrandamist tervikuna. Kuid nagu eelpool juba näidatud, ei leia ka ettevõtte võõrandamisküsimus, ehk või mitte õigust seisukohast võimalik, mida tunnistab ka võhtuprantsa, selget ja täielikku määramist,

nimelt: mis läheb eriõiselt omanikuks uuele omanikule üle? Küsimused, mis ettevõtete fusiooni lepingus, leiavad lahendust muidugi selle lepingu alusel; küsimused, mis aga lepingus ette pole nähtud, võivad tihtigi vaenu raske ülesande lahendamise kohtu peale panna.

I. Varanduse üleminek.

Et fusiooni mõiste eeldab terve varanduse üleandmist, s.o. ettevõtte võõrandamist tervikuna, katsume allpool selgitada, mis nimelt käib üleandmise alla. Meie käsitame ettevõtte võõrandamisest tekkivaid küsimusi ainult niivõrd, kuivõrd see seotud fusiooni küsimustega. Olgu tähendatud, et seaduse järel läheb üleandmise puhul omanikuõigus asja peale uuele omanikule üle samas ulatuses, milles ta kuulus üleandjale.

Kõige pealt tekib küsimus, mis on toiminguks, mille tagajärjes äriettevõtte võõrandamine tervikuna, objektiivs? Muidugi viib avanes täielik vabadus konkurentsile. Ja nii kui see

toiming pole suutnud veel elus väljaarenenud, siis on loomulik, et poolel pööravad tähelepanu kõige selle ülestunnistuseks, mis läheb omajale ülle ja mis jääb võõrandajale. Väimalik, et ülesandes ettevõtet, võõrandaja kaubad ära viib, hävitab äriraamatud jne. Sellepuhul võivad pooled teadmata lepingust välja jätta need osa teised äriettevõtte osad ja see võib seda hõlpsamini ründida, et toiming veel liig uus on.

Kui vastupidist kokkuleppet pole, tuleb oletada, et ettevõtte võõrandamine sisaldab järgm. osade ülesandmist omajale poole.

a. Ettevõtte materjaalses alluvis on äriasutus. Äriseadt, juriidilisest küljest, on vara omandusõiguse kinnisvara eluruumide üürimisõiguse poole. Nii üks kui teine õigus peavad üleminema, sest vastasel korral, oma vahast ümberpaigutuma, kaotab äri oma harilikkuse klientide ringi ja kaotab oma väärtuse.

ühes ruumidega peab üleminema ka kogu ka
sisseseade, sest vastasel korral peab ettevõte
seisma jääma – see aga juba ei ole enam
võõrandamine väiga peal.

§ Igal asutusel ja laadsummil peab olema
vastav ärinimi (ärinimetus - bubeeka). Võn-
da kui nii on see väline tähistus, mis on
abinõuks publikumi juurdemeelitamiseks, peab
ettevõtte võõrandamine sisaldama ka endise
nimi võõrandamist, vastasel korral kaotakaks
see klientide ring, mis oli ettevõttele tema
väärtuseks. Fusioni puhul tekkivale nimele vastav
märkus ehk asetatakse uue firma nimetus.

§ Ettevõttel, mis võõrandatakse väiga peal,
on alati oma asutustes ja ruumides kaupa,
tooresainete, fabrikaatide ehk valmiskaupa näol.
Kui puudub tooresmaterjaal, tuleb vabrik sul-
guda, puudub magasinis müüdav kaup, tu-
leb magasiin sulguda. Ruuja aga peab sil-
mas ettevõtet just väiga peal. Seepärast, lepingu

vaivamisel, tuleb oletada, et ettevõtte võõrandamine sisaldab ka kaubade üleandmist, mis seotud ettevõtte alalise käigiga.

c. Põhiprintsiibi järele loetakse firma kuuluvaks isikule nii, kuni pole tõestatud vastupidist. Tema edasiandmine ühes ettevõttega on võimalik, muid ülleks on tarvis veel eriskokkulepe, mille jaoks pole mingisugust vormi ette-kirjutatud. Sealjuures lepe firma võõrandamise üle peab olema teatavas ühenduses ettevõtte enese võõrandamisega.

Kuid ettevõte on tuntud meile, kes temaga ühenduses astuvad, oma nimetuse järele, s.o. firma järele. Seepärast peab firma omajale üleminema, kui mitte see lepingus pole välja eraldatud. Aga ilma firmata on ettevõttel väheu väärtust ja tema omamine kujuneb siis sissetõõtatud voha alus kaubatagavarade odavaks sissesõtuks. Fusioori puhul on liidetava ettevõtte firma omandamisel liitja ettevõtte poolt tähtis; et

vastada konkureerimisvõimalust. Oluliselt, kas firma äravõetakse, kaob ettevõte ja järelikult, ettevõtte omandamine eeldab ka firmat, kuni vastupidine pooltel tahtmine pole silmnähtavalt tõestatud. Seda tuleb ka fusiooni nähtuse puhul silmas pidada.

f. Ettevõtte ülemineku puhul peab ülemineku ka kaubamärk. Publikum liikdub ettevõttes müüdavate kaupade väärtust, mida ta äratundis neil olevate kaubamärkide tõttu. Kaubamärgi äravõtmine oleks müügivõimaluste kõvitamine, mid ettevõtet kinnitavad just müügivõimaluste järel. Ja mis sihk oleks võõrandajal jätta kaubamärki endale? Nii kui ülesantud kaubamärk annab õiguse konkureerida, teda ainult just selle kaubaliigi puhul, siis võib võõrandaja tahtmine, jätta endale õigust kaubamärgi peale, sihiks olla ainult selle peale, et ise samase ettevõtte asutamisega konkureerida vana ettevõtte omajaga, aga see on lubamata.

Ei ole täiesti vaidlusta võimalus ühes kaubamärgiga ülekanda õigust märkida neil antud kinnitusi resp. antakusid, mida saanud end. omanik. Vene senatil on juhus olnud oma arvamist avaldada. Prik. Kass. Dep. (Касс. Уп. Пер.) oletab, et antakuide andmisel tõõstusnäitustel ettevõtte omaniku nime peale, nendest erinevalt, mis iseäralistel juhustel antakse ainult isiklike teenete eest, võetakse arvesse ei mitte ühe ehk teise tõõstus ettevõtte juhtisliku omaniku omadusi, kes sel silmapilgul seisab ettevõtte eesotsas, vaid tõõstusettevõtte edusaavutusi, mis vaatamata ettevõtte omanikkude vahetuse ja nende omaduste-võimete erinemise peale, harilikult ei vaa. Seda silmaspidades ei leia senat võimalikuks olevat ümberlükata antakuide ebasiandmist uuele omanikule, ettevõtte üleminekul kuhul ühes firmaga. Teisest küljest jälle avaldas 2 Ükd. Senati-Otgy (2 Отд. Сенат.) arvamist, et riigivapi tarvitamise

õigus sildi ja kaubaasjade peale, nagu ka kõik teised autasud, mis määratakse töösturitele ja vabrikantidele nende poolt valmistavate asjade eest, moodustavad selle omaniku isiklise kuuluvuse (päranduse), kellele ta oli antud ja seepärast ei või ka nad sõdamise läbikäigu aineks olla, kuuludes avaliku õiguse valda. Siis puutub maksvasse seadusandlusesse, siis leek ta vahet autasude, nagu sarnaste, mis ebasiandumisega kõlbulisud ja teiste vahel, milledel puht isiklik iseloom. Nii räägib 22. II. 1896a. seadus kaubamärkide ebasiandumisest ühes ettevõttega, et uus omanik võib ilmajäetud saada õigusest märkida kaubamärkidele autasusid ja auimetusi vaid kaubanduskõstuse nõusoleku otsuse põhjal, kusjuures tarvilisul korral vastavate ametkondadega.

G. Samas seisukorras on ka õigus tööstuslike leiduste peale. Kui leidus seisis mitte kaupade valmistamises, siis näiteks, ettevõttele meie produktide valmistamise keelamise hävitamise ka

majanduslise tähtsuse. Aga kui leidus seisis iseäralises valmistusviisis, võib sooduturuse (eesõiguse) äravõtmine vahetada ettevõtte tegevust, kuni ta kohanes uute valmistusviisidega, kui see üldse võimalik.

Siis puutub ainusoodustustesse (ainueesõigustesse), siis ei või selts, ses selle raamid, astuda teise asutusa seltsiga äriettevõttesse ühinemisesse, ehk edasianda temale seda soodustust, ilma valitsuse selleskohase loata.

h. Äriraamatud on äriettevõtte kuulutus. See on aga vastuvaidlematu ainult sel, kui polnud omaniksuse vahetust. Kui sul seadus räägib raamatute alalhoidmise kohustust (§§ 689 ja 690 Hand. määrustik, 1903 a. v/a.), siis seob ta selle kohustuse ei mitte ettevõtte omanikuga, vaid raamatute omanikuga, mitte midagi räägides selleest, et samasees omanikuus on iga omanik. Seadus ei anna aluseid praesumptio ülesseadmiseks, et ühes õiguse ülemineskuga ettevõtte

peale, läheb üle ka õigus raamatute peale ja, igal juhusel, poolkelt ei või äravõtta õigust koorekulehppida selle üle, et raamatud jäävs andisele omanikule.

Äriraamatute äriettevõtte külge kuuluvuse tunnistamise vastu, nende äsiandmise vastu ettevõtte võõrandamise puhul ilma ülemotase lehppeta, toodavse ette äriseadvse printsiip. Öeldakse, et võõrandamise lehppe põhjal kaupmees ei anna oma raamatuid, tähendab ei taha ta avaldada oma äriseadusi. Äriseadvse printsiip eiole siin aga mitteväärtuslik. Ettevõtte omaja ees ei või olla saladust, mis seotud oleks tehingu objektiga, aga võõrale teisele jääb raamatute sisu igavesi saladuseks. Igal juhusel võõrandajale ei ole raamatutel väärtust, kuna nad omajale võivad olla mitteväheste tähtsusega. Seepärast peab tunnistama, et koorekulehppe vaidlemise puhul, ettevõtte võõrandamisega ühineb ka raamatute edasiandmine.

1. Põhiküsimus teeb võrde ja kohustuste vaatluse, mis seotud ettevõttega. Kas läheneb see omaja poole isemeelselt, ilma erikorralepeta, kõik õigused kohustuste järel, mis võlnitud ettevõtte võlgnikkudega ja kõik kohustused, mis lasuvad ettevõtte peal teiste võlausaldajate suhtes? Siin avaldub kõigi vaadete mõju äriettevõtte poole. Kui see on ainult asjade vagu, siis muidugi ei või jutte olla võrdsuste ja kohustuste ülevaatusest. Aga kui vaadata äriettevõtte poole, kui erivarauduse poole, millel oma eriline olemasolu, nagu õiguste ja kohustuste komplekse pärandustoome näol, siis vaja tunnistada, et ettevõtte võõrandamine ei seisa üksikute väärtuste võõrandamises, vaid ka õiguste ja kohustuste edasiandmises, mis ühendud ettevõtte idees. See viimane vaade tuleks tunnistada vastavamaks elu vaatele. Uuid sellest - allpool pikemalt!

2. Võrde arvamise järel selgub ettevõtte võõrandamine ka nende isikute edasiandmist,

kellega ettevõte ühenduses seisis. See, ühest küljest, teatav ostjate ring, kes kaupleksid ettevõtte saadusi, teisest küljest kaubamüüjate ja pakkujate ring, kes alaliselt ettevõttele kaupu müüdud. Aga müügiringist õigust selle klientuuri peale ei ole. See pole mingi, nii faktiline vahekord, millel võib olla suur tähtsus on, mis vast ongi just selleks, mikse ettevõte omandatakse, aga see ei ole siiski mingi, nii fakt, aga mitte õigus. Müüjas talus, mis annab suure sissetuleku oma linnalähedase kõrtsu, võetakse hinna määramisel arvesse ka maarent, aga mitte mingisugust õigust maarendi peale eraldi vinnistvarast pole. Samuti ka äriettevõttega. Temas äriideed, temas tundmus, müügi ja ostu raison arvestatakse võõrandamisel, mida ei saa võõrandamisel olla õigustest teiste vahekordade peale.

II. Sisemised vahekorrad.

Asutes toimingu objekti vaatlemelt temas järelduste vaatlemisele, peame meie vaatlema

võõrandaja ja omaja eisemisi vahekordi ja siis nende isikute vahekordi kolmandate isikutega, t.o. ettevõtte võlgnikkude ja võlausaldajatega.

a) Võõrandaja põhikohustus järeldub toiminguu mõttest. Kui tema aineen oleks asjadevaoguu, siis muidugi, oleks äriettevõtte ja vaubatagavarade üleandmisega müüa kohustused täidetud. Kuid toiminguu sisu ei seisa selles. Omades ettevõtet, kui sarnast, nagi juriidilisie vahekordadega, millistes ta seisis, omaja ootab seda väärtust, mis on äriettevõttel. Kui võõrandaja üleandtava ettevõtte kõrval avab uue, endisega ühesarnase ja kasutades endiseid äriseideneid, viiks omaja juurest tarvitajad ära, siis toiminq kaotaks oma mõtte - ta oleks poolte tahtmisele vasturäiv. Omaja tasus võõrändajale kaotatud kasuseaamtused ja võõrandaja teadis omanisotstarvet. Nõnda kui lepingud vahtlusaorral peavad tõlgitud saama nende sihi ja kaasüdanemtunnistuse järele, siis peab eitama võõrandaja õigust, pärast toimingut, mis

ettevõtte avamise peale, mis võivad konkureerides võõrandatuga. Piiramisotstarve määrab ka temaga suhtumise. Rumm suhtes - mis ettevõte ei või avatud saada samasuses kauguses varasst, kus võimalik äravõtta osa klientisid. Aja suhtes - see piirdus ei või olla jäädav ja peab äralangema selle ajajärgu möödumisel, mis loetakse külluldaseks sidemete süvendamiseks uue ettevõtja ja klientide vahel. Asja suhtes - piirdus käib ainult selle äri kohta, mis oma iseloomu poolest võib konkureerida võõrandatavaga. Lepe äriettevõtte üleandmise kohta käib tihti ühes lepingega, mille järel end. omanik kohustub teatud aja jooksul hoidumas konkureerimast uue omanikuga, andes ühesainsat äri edu tõotust.

b) Omaja kohustused koondavad kahes punktis: maksta lepitud tasu ja vabastada võõrandajat väigist ettevõtte peal lasuvatest kohustustest.

Omaja peab tasuma end. omanikule tasusumma nii, nagu see oli lepitud. Tasu võis

lepitud olla ühesuurse maksu näol ehk perioodiliste maksudena.

Iga tasu maksetakse vahe peale toiminguid ja võõrandaja ennast ära teidab, siis on ettevõtte võlausaldajatel põhjust karta, et see väärtus, mis oli neile võlgnikste kindlustuseks, kaduma võib minna. Seepärast Prantsusmaal, eriti Pariisis, kujunes järgn. kommete, mille üldkohuslikkusest ei saaleda nüüd enam ei teoorias, ega ka praktikas. Võõrandamistoiminguist peab kuulutama lehtedes, tsirkulaarid väljasaatma ja teated kirjadega. Teatava aja jooksul (Pariisis 10 päeva) peale kuulutamist, omaja ei ole õigustatud maksma raha võõrandajale. Kõigil ettevõtte võlausaldajatel on õigus selle aja jooksul nõuda tasumist summalt, mis määratud maksmiseks.

Teine kohustus, mis lasub omaja peal, seisab kõigi võlgade tasumises, mis lasuvad ettevõtte peal ja mis ühes ettevõttega omajale läheva.

Võlausaldajate mitterahuldamine omaja poolt, keeldumine vastuvõtmast võõrandaja poolt. Seepärast võimaldas ongi õigustatud nõudma, et omaja kinnistutaks teda ja vabastaks kohustusest teenust esmajärjekorras võlausaldajate vastu. See kohustus on Saksa seadusandluses omaks võetud. See, kes jätkab kaubandust läbi omaküla äriettevõtte, vastutab kõigi võlgade eest, mis tekkinud end. omanikul ettevõtte tegevuse kõttu. On võimalik ka vastupidine lepe, mis aga peab äriregistrisse kandmata ja avaldatamata. Selle vastu, kui ettevõte antakse ilma firmata, siis äriettevõtte omaja vastutab end. ettevõtte võlgade eest ainult siis, kui on eriline kokkulepe.

III. Välised vahekorrad.

Võõrandaja ja omaja vahel saavutatud kokkuleppe, omavahel vastutuse jagamise üle ettevõtte võlgade järel, isegi selle küsimuse seadusandlik määramine ei lahenda veel teist küsimust - ettevõtte võlgnikuks ja võlausaldajaks.

jate olukorda.

Võlgnikkude küsimus ei ole väga keeruline. Õigupoolest edasiandmine teiste kohustuste peale on niivõrd võimalik, kuivõrd see võlgnikkudele üksikisikuna on, kellele nad kohustused täidavad. Kui turbatööstus kohustas vabrikule iga kuu teatud hulk turvast kohale toimetama, siis on temale ükspuha, kes ettevõtte omanik on, kui aga leping täidetakse.

Raskem küsimus tekib ettevõtte võlausaldajate suhtes. Ettevõtte omaja võib kohustatud saada lepingu järel ehk ka seaduse järel, mainsta kõigi ettevõtte peal lasuvate kohustuste järel, aga see veel ei tähenda, et ettevõtte võlausaldajad oleks kohustatud pöörama tähelepanu nõudmiste suhtes uue omaniku poole ja äratõkkuma nõudmistest vana suhtes. Ühest küljest end. omaniku võlausaldajate huvid justkui nõuaks, et nende nõudmised läheks uue omaniku peale üle, mis oleks parem kindlustus neile: äri võlad peavad

tarutud saama äri varandusest. Kuid võib olla
ka teine vaatepunkt: iseenesest olekatav ärivõlgade
side ärivarandusega justkui kõrvaldab võimaluse
leida ärinõudmiste rahuldust ettevõtte omaniku
isiklisest varandusest. Nemad askusid, öeldakse,
lepinguse end. omanikuga, teda usaldati ja selle-
pärast ei või nad suunitud saada sellest, et
lubada asetumist oma võlgnikunõudes, aga teiest
küljest, nende usaldus oli rajatud ainult ettevõtte
olukorrale, aga mitte omaniku isikule. Nende eest
kaob just see väärtus, mis neid ühutas lepingule.
Nende võlgnik, end. omanik ei ole piiratud
asjade võõrandamises ja nepärast ka kogu
ettevõtte kuna materjaalses koosseisus. Võlg-
nikuks jääb nende end. omanik, kuid antud
krediidi alus kaob seaduslisel alusel. Õigus
võlausaldajad võiks taotleda oma õigust ja
nõuda toimingu tühistamist, aga seda oleks
tarvis neil tõestada „peituslist edasikinnitust"
(mogoapnocmu nepeyкpennenus), mis suguji

ei vasta ümberlükatava lepingu olule. Seepärast võib võlausaldajale endi huvi varasemale olukorrale, et nad oleks kohustatud oma nõudmistega esimesena esmalt uue omaniku suhtes ja siis, mitterahuldamise puhul, end. omaniku poole.

Ei ole siis imet, et võlgade ja nõudmiste ülemineku ühes ettevõtte ülemineguga, ei ole tüüpiline järjestikuselega ja see küsimus vaieldav on. Marxen vaidlustamise ei anna alust võlgade ja nõudmiste ülemineku praesumptsio ülesseadmiseks juhuul, kui poolte vahel ei teostunud vastav kokkulepe. Kui varasema kokkuleppe teostus, sünnib nõudmiste üleminek mitte teisiti, kui cessio (tsessioon) näol. Saksa kaubandusseadustikus 1903.a. on sellest reeglist erand tehtud juhuse jaoks, kus ettevõte läheb uuele omanikule ühes endise firmaga, millal ettevõtte tegevusest tekkinud kohustuste ja nõudmiste ülemineku uue omanikule

peale läheb seadus enese tõttu (§ 25): võlgnikud ja võlausaldajad on kohustatud ettekanne oma tasumisvõime ja ülesandma oma nõudmisi enele omanikule. Sel kombel on kreditoridel otsekohene nõude-õigus ene omaniku suhtes, selleperes aga kõrvad alal end. omaniku suhtes lühendatud aegumise, nimelt 5a..

Ellis puutub võlgadesse, mis kasvad ettevõtte end. omaniku peal, siis nõuab nende ülemines ene omaniku peale ei mitte üksi kohustuslepet ettevõtte vara ja ene omanikunde vahel, vaid ka nõusolekut võlausaldajate poolt. Kohustuslepplvate poolte kohuslikud vahesõrad ei pea Senati seletuse järele sisaldama eneses kirjutusi kohustuste isikute vahetuse, mis nende õigusi vähendaks; nõiq sarnased kirjutused, kelles alal jõudis lepingvorvaliste suhtes, ei ole maaswad kohustuste isikute suhtes, kelle kasuliksul kombel. Seepärast ja ei firma üleandmise puhul võõrandaja ei võtnud tarvitusele

abinõusid, et firma kaevitamise õiguse ülemineku saaks teatavaks neile isikutele, kes temaga äriidemestes seisid, siis firma kontragent, kes andis kauba ärisse ja sai seejärel firma blanketil, võib oletada, et temaga on tegemist firma (endise) omanikuga. Mainew seadusandlus ei anna näpunäidet see peale, missuguses vormis peab väljendatud saama võlausaldajate nõusolek võlgnikus vahetuse peale. Et ärilises läbikäimises kombeks teha teadaandeid ringkirjade näol, letsentsulutuste teel jne., võib oletada, et sui võlausaldaja, kellel oli võimalus tutvuneda vastavate võlgnikus teadaannetega, ei vaieldud võla ülemineku vastu. Ettevõtte end. omaniku pealtnuu peale, siis võib teda lugeda nõusolekut-avaldanuks selle ülemineku peale. Saksa kaub.-seadustikus on ka selle juhuks jaoks eraldi reeglist: ettevõtte ülemineku puhul omanikule end. firma alt, kesib uuel omanikul kohustus

Ex bibl. univ. Tart.

vastutada end. omaniku võlgade eest. Selsambel ei nõuta sel juhusel võla ülevõtmist kas või ringkirjaliste teadete kujul. Kuid aga kelgi astub ettevõttesse isikliselt vastutava osanikuna ehk kui kommanditist, siis osaühisus vastutab ettevõtte endise omaniku võlgade eest ka sel juhusel, kui ettevõte jääb edasi teise firma alla (§ 28). Pooled võivad eemaldada § 25 ja § 28 nõjus, kuid ainult registrisse kandmise teel. Kuid ärivõlgade ülevõtmist endise omaniku poolt ning poole ei sarnastata kohustuste ülemineku ga tsiviilõiguse järel; end. omanik peavs jääma vastutavaks oma võlausaldajate ees sel juhusel, kui uus omanik pole korralik oma poole võetud kohustuste suhtes.

Teeb küsimus liikuvate ettevõtete võlausaldajate seisukorra üle. Lühemas jutus esimese juhuse järel, kus ettevõtted muudetakse ühe, isesiseva ühenduse, on meil tegemist üks ehk enam seltside lõppemisega, ainult mitte täielt

täielikuga, ilma likvidatsioonita ja jagamata, seepärast tuleb tunnistada, et ainuus nue ühenduse loomist peavad rahuldatud saama ettevõtete võrdsuses. Sealjuures kuuluvad ettevõtte varandused peavad moodustama ise tombu, mis määratud ainult oma võlausaldajate rahuldamiseks, kõigi teiste väljajätmisega. Kahtlemata tuleb samane otsus teha ka meie õiguse suhtes. Rasuem on küsimus teisel juhusel, kui üks ettevõtte lõpeb, aga teine jätkab olemasolu. Esimese ettevõtte suhtes vaja tunnistada sedasama, mis eelmisel juhuselgi, teise suhtes aga tuvib kahtlus, kas on ta võlausaldajatel õigus nõuda tema varanduse eraldamist ainuus kaduvad ettevõtte varanduse eriosasse võtmist, mis võib olla võlgadega koormatud on. Võrdsus kui asi puudutab kaduvad ettevõtte kohustuste oma peale võtmist, ei ole ettevõtte, mis jätkab oma tegevust, võlausaldajatel mitteühinguõiguslikult õigust vastuvaielda, sest ettevõte ei kohustanud eriosa

seale mitte võtma kohustusi ja seega ei riku
kellegi õigusi. Aga võõrale vägi sarnane lii-
tumine harilikult on seotud olulise muuda-
tustega põhikirjas, seab valitsuse seale, mis vii-
vitab need muudatused, pannes saama
kohustus kindlustada võlausaldajate huvid.

D. Fusiooni liigid
ja fusiooni läbiviimine raamatutes.

Kui meie vaatleme fusiooni juhuseid, näeme, et valdaval enamjaol juhtudel* fusioon viimib ilma likvideerimiseta - ettevõte lülub teisega ametlikult **mitte** likvideerides (aktsionärid, juhatus ja firma jäävad alale). Harvem tuleb ette likvidatsioon - ettevõte lülub, likvideerides täielikult enda tegevust.

Fusiooni juhuseid võime järgm. liigitada:

1. fusioon, tasumine aktsiates liidetava ettevõtte aktsionäridele (fusioon likvideerimiseta).
2. fusioon, tasumine aktsiates liidetavale ettevõttele (fusioon likvideerimisega).
3. fusioon, kus varandus võõrandatakse tervikuna raha ja teiste väärtuste vastu.
4. fusioon, kus varandus ei võõrandata tervikuna

*) Saksamaal: 1910a. 21:1 — 1914a. 13:1 — 1919a. 37:2

Kell puudub vastav statistika, nii ei saa samuti töötada.

5. fusioon osaõiguste omandamise teel.

Erandjaol juhutel seisneb tasumine aktsiatega. See seisneb kahel viisil: aktsiad antakse liidetavale ettevõttele (likvideerimisega) ehk selle ettevõtte aktsionäridele (likvideerimiseta). Esimesel juhusel jääb liidetava ettevõtte otsustada, mis ta nende aktsiatega teeb - kas äramüüa ehk aktsionäridele jagada. Sel juhusel ettevõtte aktiva ei vähene - üleantava aktiva asemele astuvad uued väärtused aktsiate näol.

Teisel juhusel ei saa ettevõte midagi, vaid osanikud. Ettevõttel seega pole enam midagi, likvideerimist seepärast pole tarviski.

Fusiooni juhused on Saksa õiguses käsitlust leidnud §§303, 305 ja 306 AktG. Meie õiguses, nagu eelpool nägime, pole seda. Et Saksa seadusandlus rohkem vastab ajanõuetele ja et loota on ka meil selle küsimuse lahendust umbes samas suunas, siis alljärgnevas fusiooni teoreetilises käsitlemises pee-

taose Saksa seadusandlust silmas. Peaasi on alljärgnev ka kohane meie oludesse ja vastab meie nõuetele.

I. Fusioon, tasumine aktsiates liidetava ettevõtte aktsionäridele (fusioon likvideerimiseta).

Selle meetodi tunnused:

Selle fusiooni liigi tunnus on – aktsiate andmine liidetava ettevõtte aktsionäridele. Likvideerimise ärajäämine on selle järeldus.

Saksa seadusandluses on see fusiooni liik võlausaldajate huvides reguleeritud: liidetav ettevõte ei või ennem võlausaldajate rahuldamist liidetud saada (§306 HGB), s.o. ennem „Sperrjahri" möödumist (meil samane tähtaeg võib järelvalve asutuse poolt ettekirjutatud saada).

Fusioon likvideerimiseta on võimalik

aktsia eeltside ja kommanditaktsia eeltside vahel, nimelt tasudes liidetava ettevõtte varanduse eest aktsiatega. E. Schmalenbach on arvamisel, et Saksa äigusse seisukohast tasumine ka rahas ja teistes väärtustes ei ole välistatud.

Vahetusvahekord.

Kui mõlemate ettevõtete aktsiaid börsil noteeritakse, siis määratakse vahetusvahekord kursi järel. Kui on arvata, et kurss ei vasta tulevikuväljavaadetele, tehakse vastav parandus (korrektuur).

Kui aga aktsiaid ei noteerita börsil, tuleb liidetava ettevõtte varandus väljaarvata, hinnates (kapitaliseerides) tema maksetavat dividendi + reservid, ehk jälle - kogu varandust üksikasjaliselt hinnates - inventuuri järel.

Vahetusvahekorra kindlaksmääramine on lihtne, kui liituvate ettevõtete aktsiate hind on lihtarvulises vahekorras (näit. 230:115 = 2:1). Kui seda vahekorda pole, tuleb vastav korrektuur

ettevõtte kinnas otte võtta. Läe-
tööstuses (Gewerkschaft) on see liitme läbi viia
– mutte jäärematsude (Zubusse) näol. Aktsia
seltsidel on see raskem. Selleks on järgmised
võimalused:

1) kui tarvilik aktsiate väärtust vähendada, siis
võib enneni fusioneerimist
a) kasud ja jagatavad reservid väljaanda
b) mõned aktsiad veitsemu kursiga välja anda,
millega kapitaali vesistades; aktsiate väärtus lan-
geb ostuõiguse väärtuse (Wert d. Bezugsrechts*) võrra.

2) kui ettevõte tahab kapitaali vesistamist otte
võtta „ostuõiguse" abil, siis peab ta rohkem aktsiaid
välja andma, kui see fusiooni jaoks tarvilik; üle-
liigsed aktsiad paremakse aktsionäridele.

Näituseks, kui suurema ettevõtte aktsiate
väärtus suurem tarvilikust pariteedist:

---

*) kasu, mida saab aktsionäär muevälja-
lastes aktsiate pealt.

Etter. A põhikap. 2 milj., aktsiate kurs 240 | Vahetus sünnib 1:2
" B " 1 " , " " 115 |

Kui aktsiad vahetada samase kursiga üks vahe vastu, siis väidab ettevõte B, et annab 2 aktsiat à 115 = 230 mg asemele saada 1 aktsia à 240 mg. Sellepärast tahab ettevõte A, et oma aktsiate väärtust 230 peale viia, uusi aktsiaid välja 1,5 milj. võrra järgm. kursiga:

$2\text{ milj.} \times 240 + 1{,}5\text{ milj.} \times A = (2+1{,}5)\text{ milj.} \times 230$

$A = 216\frac{2}{3}$

Siin on ettevõtte A aktsiad 230 peale viidud ja B aktsiaid à 115, seega soovitud vahekord 1:2 saavutatud.

Näit., kui suurema ettevõtte aktsiate väärtus on veidem, kui tavilisi pariteet:

Sel juhusel ei võeta mitte ettevõtte B aktsiate vastu ette (sest transaktsiooni kulud läheksid B-aktsiate kaotamise tõttu kaduma); tavilisi vahuldamine saavutatakse seega, et kohase kursi ja pakkumistingimiste juures, fusioonivõs mittetavilisuse A-aktsiate, s. o.

aktsiate, mis on väljalastud üle selle määra, mis liitunuseks otse tarvilik, omandamisõigus B-ettevõtte aktsionääridele antakse.

Ettevõtte A jõuk. 5 milj., akts. kurss à 210 | Vahetus
" B " 2 " , " " à 115 | 1:2

Samaste kursside juures saavad B-aktsionäärid kannatada, andes 2 aktsiat à 115 = 230 mk., saades ühe aktsia à 210 mk.. Sellepärast annab ettevõte A-aktsiaid välja 1,5 milj. võrra veidi suurema kursiga, andes neile ostuõigus B-aktsionääridele, et selle vahega nende vahetuskahju katta. Sellega (mitte aktsiate väljalaskmise teel) saadakse A-aktsiate vesistamist kätte.

Uus kurs, millele järel B-aktsionäärid A-aktsiaid saavad, x %, mis pärast vesistamist on A-aktsiad: $\frac{5.210 + 1,5x}{6,5} = 205$

B-aktsionäärid saavad oma 2 milj. B-aktsiate eest 1½ milj. A-aktsiaid kursiga x %, nii et vahesuhe (Bezugsverhältnis) 3:4 on. Arvates 1 B-aktsia

peale, on ostuõiguse väärtus $\left(\frac{5.210 + 1,5 \cdot x}{6,5}\right)\frac{3}{4}$.
B-aktsiate kurs on 115. Fusiooni tõttu saavad B-aktsionäärid 1 B-aktsia peale pool vesistatud A-aktsiat. Et see, mis B-aktsionäärid saavad ja annavad üheväärtuseline oleks, peab pool vesistatud A-aktsiat + ostuõiguse väärtus 1 A-aktsia eest, ühe B-aktsia peale arvatult = 115

$$\frac{1}{2}\left(\frac{5.210 + 1,5x}{6,5}\right) + \left(\frac{5.210 + 1,5x}{6,5} - x\right)\frac{3}{4} = 115$$

$$x = 188\frac{1}{3}$$

Katse: B-aktsionäär 11.200.- nom. aktsiatega annab 800 nom. aktsiat à/k. 115 = 920.-
juhtas rahas $6 \times 188\frac{1}{3}$ = 1130.-
Kokku 2050.-

Saab 1000 nom. A-aktsiat à 205 = 2050.-

Kui tarvilik aktsiate väärtust tõsta, siis võib ennem fusioneerimist:

a) kapitaali reduktseerida ilma väljamaksmiseta (saneerides)

b) kui võimalik, siis vastutavate vabatahtlike aktsionäride juureannuseid.

Veiksemat vahet saab ka ei keel regulleerida, et liidetava ettevõtte aktsionäridele veiksem ehk suurem dividend lubatakse eelolevaks ehk ka järgnevaks aastaks, ehk jälle- kasutatakse vahe rahas, ehk -antakse teatava aja peale eesõigustusesid.

Kui on ettevõttes mitmesäästuslisi aktsiaid, nagu eesõigustatud (Vorzugsaktie), siis raskendab see tuntavalt küsimuse lahendamist. Sel juhusel harilikult võetakse konsolidatsioon ette.

Ka võivad isegi ärivõimata tarvistusi tekis „Genussscheinide" olemasolu, mida tihti rahaga pole raske hinnata. Saab lahendada leppingulisel teel „Genussscheinide" omanikkudega.

Läbivaatamine raamatutest.

„Likvidatsioonita fusioon" väljendus raamatupidamises ja bilansis avaldub väga paremini näituses.

Oletame, et vahel aktsia seltsil on 31. XII. 10 järgm.

bilansid:

Liidetava ettevõtte A bilanss 31. XII. 10.

Aktiva		Passiva	
Lüksum. varandus	487.056	Aktsia kapitaal	1.000.000
Lüksus vara	29.600	Reservid	130.000
Masinad	131.206	Võlausaldajad	139.995
Tooresained	353.413	Kasu	69.180
Võlgnikud	290.100		
Vekslid	32.200		
kassa	11.600		
	1.339.175		1.339.175

Aktiva — Liitja ettevõtte B bilanss 31. XII. 10. — Passiva

Maaala	1.036.500	Aktsia kapitaal	2.500.000
Ehitus	833.204	Reservid	250.000
Masinad	489.600	Erireservid	100.000
Tööriistad	89.206	Obligatsioonid	750.000
Võlgnikud	611.201	Võlausaldajad	159.923
Hooks. arve	868.700	Kasu	260.289
Väärtpaberid	22.000		
E. a. kulud	18.605		
kassa	9.200		
	4.020.216		4.020.216

Liitja ettevõtte aktsiad koteeritakse 1. VIII. 11. kursiga 180%, liidetava ettevõtte aktsiaid ei koteerita – hinnatakse 115–120% vahel. Liitja ettevõte otsustas kasu jaotada märtsi lõpus: 8% dividendiks, tantjeemideks 11.18.000.-

ja reservidesse kr. 20.000.-, ülejääv aga jätta kasude-kahjude arvele. Liidetav ettevõte otsustas - 5% dividendiks, kr. 12.100.- kaasjeenidens ja ülejääv jätta kasude-kahjude arvele.

Fusioon otsustatakse läbiviia vahekorras: 3 liidetava aktsiat 2 liitja aktsia vastu. Et arvelised vahetus võiks süsteida, peab liitja ettevõte temas käes oleva aktsia ilma vastutasuta liidetavale ettevõttele andma.

Et fusiooni leping alles järgmisel aastal - s.o. 1912 a. teostuda võib, siis muutuks sus ajaks ka liitja ettevõtte bilanss. Et muutuse suurust teadmata, siis oletame aga lihtsustamiseks, et fusioon kohe sünnib.

Ettevõtte H. raamatutes kajastame 31/XII kasu vastavatele arvetele, proportsioonis otsusele vastavalt - 5% dividendiks — 50.000.-

kaasjeenidens — 12.100.-

jagamata järeljääv — 7.080.-

Päevaraamatu lausendiga:

Puhtaarvas arves 69.180.-

Jaotamele arvele

Dividendi arvele	50.000.-
Tantjeemide a-le	12.100.-
Jagamata järelj. a-le	7.080.-

Selle tagajärjel omab bilanss järgm. kuju:

Aktiva — Ettevõtte A bilanss 31. XII 19.. — Passiva

Aktiva		Passiva	
Aktiva — liikuvad varud.		Aktsia kapitaal	1.000.000.-
		Reservid	130.000.-
		Võlausaldajad	139.995.-
		Tantjeemid	12.100.-
		Dividend	50.000.-
		Jagam. järeljääk	7.080.-
	1.339.175		1.339.175

Selle bilansi järel on selle ettevõtte väärtus

aktsia kap.	M. 1.000.000.-	Kus	
reservid	" 130.000.-	Aktiva	M. 1.339.175.-
jag. järeljääk	" 7.080.-	Võlad	" 202.095.-
	M. 1.137.080.-		M. 1137.080.-

Selle vararuse saab liitja ettevõte:

Vanades liidetava ettevõtte 999 aktsia à M. 1000.-

eest 666 oma aktsiat* à 1000 —— M. 666.000.-

*) Aktsiate kurs on 120 ja 120, seega vahetusel 3:2,

2) Sandes ühe liidet. ettevõtte aktsia à/n. 110 — M. 1100.-
3) Sandes kulusid fusioni juhul " 25.000.-
M. 693.100.-

Seega ettevõte saab väärtuseid — M. 1.137.080.-
annab — " 693.100.-
Saav raamatute järel *) — M. 444.980.-

---

nii et 999 aktsia peale tuleb 666 aktsiat.

*) Raamatuline vara fusioni juhul tekib järgm. juhtudel:

1. Kui aktsiate väärtused summaarsel poolel ühe-väärtuslised, siis nõuab vahetus 1:1, nii et maha-kirjutusele võivad tulla liidetavas ettevõttes ainult avalikud reservid.

2. Kui liitja ettevõtte aktsiate väärtus on nurem, siis tekib ka raam. juhatuskasu vahe nurus (seepärast tahavadki võrgeima aktsia-väärtusega ettevõtted nõrgema aktsia väärtusega ettevõtteid liita): liidetava ettevõtte kapitaal miinus vahetusaktsiate väärtus.

Juriidiliste mõistete järele peaks aga reeglide juurde arvatama, mis kaupmeeste praktika peab varjatud reegliks paremaks, kui avalikuks. Seepärast läheb see raamatuline kasumimäära vastava osaure põhjal osalt liidetava ettevõtte varanduse kustutamiseks ja osalt delkredere fondiks, järgmiselt*):

---

3. Ühi liitja ettevõtte aktsiad on aga madalama kursiga, siis tekib ümberpöördud mõõtus — tekib raamatuline kahju. See ei meeldi fusioori ettevõtjatele, seepärast teevad nad „vastupidise fusiooni" — liidavad suurema ettevõtte väiksemaga, t.o. saavutavad kunstlikult teise juhtuse.

*) Mahakirjutuse teeme aktsiate osas, kus on karta praegust väärtuste kahanemist. Tihti kustutab juhatus ka tooresainete väärtust, et äriaasta esimestel aastatel suurem oleks, seega ettevõttele kasulikum (publikumi ja rahakorjumiskursi suhtes).

Peloredere		M. 50.000.-
Liikum. var. kustut.	M. 183.056.-	
Liikuva vara "	" 14.600.-	
Masinate "	" 81.206.-	
Toorainete "	" 112.118.-	" 394.980.-
		M. 444.980.-

millise summa katame järgm. summadest:

reservid	M. 130.000.-
jägam. järeljääk	" 3.080.-
aktio	" 311.900.-
	M. 444.980.-

Selle kontrolime järgm. päevaraamatu kontrollimisega raamatutest läbi:

Aktivsed arved

Reservide arve	M. 130.000.-
Jägam. järeljääme	" 3.080.-
Aktio arve	" 311.900.-
	M. 444.980.-

Aktivsele arvele

Peloredere a-le	M. 50.000.-
Liikum. var. a-le	" 183.056.-
Liikuva vara a-le	" 14.600.-
Masinate a-le	" 81.206.-
Toorainete a-le	" 112.118.-
	M. 444.980.-

Selle peale näeb bilanss 31. XII. 11. järgm. välja:

Aktiva	Ettevõtte A bilanss 31. XII. 11.		Passiva
Liikum. var.	300.000.-	Aktsia kapit.	1.000.000.-
Liikm. vara	15.000.-	Võlausaldajad	202.095.-
Masinad	50.000.-	Deleedere fond	50.000.-
Tooresained	245.295.-		
Võlgnikud	290.100.-		
Vekslid	32.200.-		
Kassa	11.600.-		
agio	308.900.-		
kl.	1.252.095.-	kl.	1.252.095.-

„Agio arve" abil raamatasime ümstlikku spekulatsiooni (Unterbilanz). See ei oleks juriidiliselt lubatav, sest muremad makseraskused, mis üle loomuliku, peavad reservfondi arvel ümbrima. Siin aga kaotab see võrd tähtsuse, sest vaob ju ettevõte pärast maksejõuetuse kiljum koopsiära. Fusioni silmapilgust peale pole ta enam aktsiaselts. Seepärast kaotatakse raamatutest aktsia kapitaal ja agio arve järgmiselt:

Aktsia kapit. arve	1.000.000.-	
liikmete arvele		
Ettevõtte B arvele		692.100.-
Agio arvele		308.900.-

Uus bilanss:

Liikum. vara	300.000.-	Ettevõte B	692.100.-
Liikm. vara	15.000.-	Võlausaldajad	202.095.-
Masinad	50.000.-	Delcredere fond	50.000.-
Tooresained	245.295.-		
Võlgnikud	290.100.-		
Vercslid	32.200.-		
Kassa	11.600.-		
M.	944.195.-	M	944.195.-

Liitja ettevõte B võib sarnase bilansi juures lüdetud ettevõtte A raamatuid edasipidada, kuni see otstarbekohane, kuni ülevõetud varandus oma varandusega ühendatakse. See on vajalik tarvilik, kui on fusioon juures tingimiseks (readuslik ettevõtjatus), et teatava aja jooksul peab eraldi jutkitud saama (Sperrzeit). Kui selle tingimise tähtaeg möödas, siis lõpetatakse end. ettevõtte iseseisev raamatupidamine järgmise lausendiga:

Liitmed arved

Ettevõtte B arve	M. 692.100.-
Võlausaldajate arve	" 202.095.-
Delcredere fondi arve	" 50.000.-
Ülevõtme	M. 944.195.-

Liiksame kl. 944.195.-

Aktsiele arvele
Liiksum. vara arvele kl. 300.000.-
Liiksuva vara a-le " 15.000.-
⋮ ⋮
Kassa arvele " 11.600.-
kl. 944.195.-

Seega on ettevõtte A raamatud lõpetatud.

Ettevõtte B raamatutes tulevad järgmised sissekanded teha:

Ettevõte B andis ettevõtelt A saadava varandusе kl. 692.100.- eest: aktsiaid 666 à 1000 = kl. 666.000.-
ühe A-aktsia à 1100 —— " 1.100.-
fusioonikulude fondi " 25.000.-
kl. 692.100.-

selle raamatutest läbivaatamisel teeme lausendi:

Ettevõtte A arve kl. 692.100.-
Aktsiele arvele
Aktsia kap. arvele kl. 666.000.-
Väärtpaberite arvele . 1.100.-
Fusioonikulude fondi-le . 25.000.-

Selle järele kujuneb ettevõtte B bilanss järgmiselt:

Aktiva — Ettevõtte B bilanss 31. XII. 11. — Passiva

Maaala	1.036.500.-	Aktsia kapit.	3.166.000.-
Ehitus	877.204.-	Reservid	250.000.-
Masinad	489.600.-	Erireservid	100.000.-
Tööriistad	87.206.-	Obligatsioone	750.000.-
Võlgnikud	611.201.-	Võlausaldajad	159.927.-
Koorts. arve	862.700.-	Kasu	260.289
Väärtpaberid	20.900.-	Fus. vahide fond	25.000
T. a. kulud	12.605.-		
Kassa	9.200.-		
Ettevõte A	692.100.-		
	M. 4.711.216.-		M. 4.711.216.-

1910 a. lõpul seab ettevõte B kasu bilanssi rohkem, ühes vahe kahjude-kasude arvega. Oma enese bilansis esineb liidetud ettevõte aktivas 692.100.- margaga. Teises moodustab see M. 692.100.- kapitaali arve. Kahjude-kasude arve peetakse summagi ettevõtte jaoks eraldi.

Meie otsuse järele nimib liidetava ettevõtte tegevus 1. I. 1910 peale liitja ettevõtte arvel, seega arvestatakse 1910 a. kasu liitja ettevõtte raamatutes nii, et liidetava ettevõtte kapitaal M. 692.100.- juurde jääb.

Kui siis liidetava ettevõtte iseseisev raamatu-

pidamine lõpetatakse, sünnib ühinemine lükja. Ettevõtte raamatutes järgmiselt:

Likmed arved

Liisum. var. arve	kr. 300.000.-
Liisum. vara arve	" 15.000.-
⋮	⋮
Kassa arvele	" 11.600.-
	kr. 944.195.-

Likmele arvele

Ettevõtte B arvele	kr. 692.100.-
Võlausaldaj. arvele	" 202.095.-
Delcredere fondi arvele	" 50.000.-
	kr. 944.195.-

Seega on fusioon raamatutest läbi viidud.

Ettevõtte B raamatutes kajastub ühinemine järgmiselt:

Liisum. var.	1.336.300.-	Aktsia kapital	3.166.000.-
Liisum vara	15.000.-	Reservid	250.000.-
Likmed	877.204.-	Erireservid	100.000.-
Masinad	539.600.-	Obligatsioonid	750.000.-
Tarvesained	245.245.-	Võlausaldajad	362.022.-
Tööriistad	87.206.-	Kassa	260.284.-
Võlgnikud	901.301.-	Fusioonikulude fond	25.000.-
Vekslid	32.200.-	Delcredere	50.000.-
Hoonestus arve	868.700.-		
Väärtpaberid	20.900.-		
T. a. kulud	18.605.-		
Kassa	20.800.-		
	kr. 4.963.311.-		kr. 4.963.311.-

Modifikatsioonid.

Eespool ettekandud juhus lasek ennast mitmeti ümberarvuta. Näiteks nii kohtutasse liidetava ettevõtte reserviside mitte vastata, et neid kiljum liitja ettevõtte reservidega ühendada, siis käsitatakse neid raamatupidamise seisukohast nii võlausaldajaid. See järel on liidetava ettevõtte bilansilise varandus:

aktsia kapitaal	kr. 1.000.000.-
jäägum. järeljääk	" 7.080.-
	kr. 1.007.080.-

Võrdse nii vastuvõtavaid väärtusi on kr. 692.100.-; saame seega raamatulise vara kr. 314.980.-. Seepärast ei saa enam nii suuri maksusirjutusi teha, nii eelmisel juhusel. Mõnes osades kahitame endiselt.

Järgmine võimalikumine võib veel selles seista, et liitja ettevõte vahetusaktsiad mitte à pari, vaid agio'ga arvab. Näit. järgmiselt: liidetava ettevõtte varandus bilansi järel on kr. 1.137.080.-. Vastu antakse väärtusid: kapitaal — kr. 666.000.-

1 aktsia — " 1.100.- kr. 667.100.-

Saadavate ja antavate väärtuste vahe = kr. 469.980.-
Seda vahet saab ei ühendel saadaa, et kr. 666.000.-
ülekantava kursiga 170,36%; saame siis agio kr. 469.929,60
reservifondidesse. Veine vahe võib liidetava aktivat kuuel mahakirjutada. Samaselt kahikatel pole fusiooni kulude arvet tarvis. Agio kantakse agio arvele, kulu ka fusiooni kulud kantakse; selle arve ülejääk läheb reservfondidesse.

Võimalik on ka liidetava varanduse raamatuväärtuse ülehindamine (Höherbewertung), sellele siis vastavalt vahetusaktsiate väljalaske kurssi muutes. Sellele püüvs on seadusloid leiavat ei soovija ja praktiliselt- nii vanade aktsiate väärtus veidem nii uute vahetusaktsiate, siis ettekaide, et see on võimaldatud liidetava aktiva ülehindamise tõttu.

Ülle-pari-hindamise tagajärjel tekivad varjatud reservide asemele avalikud reservid.

Kes võrdlemisi veidi fusiooni kulud kannab, kas liitja või liidetav ettevõte, on siin

ärakasutus. Sellest on veidi kuvitatud ainult võlausaldajad. Neid võib kõlbsalt vaadata varjatud ehk avalikkuse reservide arvele, ehk ka joonduva aasta kahjude-kasude arvele.

Kui peale vahetusaktsiate veel lisaaktsiaid turule lastakse, siis võivad fusiooni ajalugu vahetalitaja, pangagarantuse peale pandud saada, kes aktsiate saamishinna ja müügikursi vahet ennast taskusse.

Kui liitja ettevõte juba valdab liidetava ettevõtte aktsiaid, mis tihti ette tuleb, siis võib ta nende aktsiate väärtust ülevõtmishinna peale arvata; sellekäbi väheneb kapitalikasvu vahetusaktsiate summa. Võib ka nende aktsiate peale vastäielt ehk osalt vahetusaktsiaid välja anda.

Kui kõik aktsiad juba liitja ettevõtte käes, siis ei vaja ta enam uusi kapitaalsuurendata. Raamatupidamises asetatakse siis vastava väärtpaberite arve asemele vastavad liidetud väärtused ja nimelt nii, et nende nominaalväärtus katab esm. väärtpaberite

raamatuline väärtus. Majanduslikelt on see fusioon - liidetava ettevõtte varanduse ülevõtmine ilma vastutasuta aktsionääridele, s.o. temas tegelikule omanikule. Siin tuleb silmas pidada likvidatsiooni võimalusi.

Võib ette tulla, et liidetava ettevõtte läbi on liitja ettevõtte aktsiaid. Sel juhusel on kõige lihtsam, ennem fusioni ettevõtmist, aktsiaid emiteerida. Kui ei emiteerita, siis võivs aktsiad asendada varjatud ehk avalikkuse reservide kasuks, ehk jälle - liitja ettevõte tasumitab neid vahetusotstarbel. Kas liitja ettevõte oma aktsiate eest midagi maksab ehk ei, on aktsionääridele ükspuhas, liidetava ettevõtte võlausaldajad võivad aga nõuda, et vastuväärtus „Sperrjahri" jooksul lahus valitsetaks.

Tihtilugu liitja ettevõte annab rohkem aktsiaid välja, kui see vahetusaktsiatena tarviliv. Nende ostmine võimaldatakse vanadele aktsionääridele ja, soovitav, et seda ka uutele aktsionääridele, nende vahetusaktsiate alusel, vastasel korral võivad uued

aktsionäärid rasdelt kaunatada saada ja nimelt seda enam, mida madalam on uute aktsiate ostukurss. Käitumuse on kursside vahekord 120:180 = = 2:3. Uue nüüd liitja ettevõte laseb välja aktsiaid

2.500.000 m. praeg vana kursiga à 180 ja
1.000.000 . . uusi aktsiaid à 110 — oma aktsionääridele, siis teeb uute aktsiate kurs välja:

2,5.180 + 1.110 = (2,5+1)x x = 160

Nii saavad liidetava ettevõtte aktsionäärid ei mitte vana aktsiat à 180 = 360 m., vaid vana à 160 = 320 m., seega vahju kaunatades. Seepärast antakse uute aktsiate omandamisõigus ka mitte aktsionääridele, ehs jälle võetakse õigluse vahetusvahekord - nimelt kurs pärast uut väljalaset, s.o. vahekorras 160:120 = 4:3.

Uue liidetava ettevõtte aktsiad ei ole teenelt äramaksetud, jääb võlausaldajatele iseseisvi „Sperrjahri" jooksul õigus selle osa peale, seepärast saab veel maksmata summad aktsiate

peab eraldi valitsetava aktsiaste võlgnikkusesse näidatud ja nimelt puuduva äramaksmata osa peale. Näiteks: aktsiakapitaalist — kl. 3.000.000.- on veel tasumata kl. 1.000.000.-. Seepärast loetakse neid aktsionäära liidetava ettevõtte raamatutes võlgnikkustes ja selles summas

Aktsionäärid 1.000.000.	Akts.kap. 3.000.000 Reservid 300.000

lähevad nad üle liitja ettevõtte raamatutesse kui võlgnikud.

Kui liidetava ettevõtte vilke on ja seejuures ei ole soovitav uusi aktsiaid välja laske (kapitaali suurendus pole nii suur, et sellepärast peakoosolekut kokku kutsuda), siis liitja ettevõte laenab vahetuseks tarvitsevad aktsiad suuraktsionääride käest. Viimased esinevad siis liitja ettevõtte võlausaldajatena. Nende rõõmuline leiab rahuldamist aasta lõpus, lisavälja aandes aktsiate näol, peakoosoleku otsuse põhjal, laen summis õigustlisest nõujest vaadatuna — ostu teel, vahetuskurdi järel, vahistusega suuraktsionää-

rida hiljem sama kursiga aktsiaid tagasi müüa. Need uued aktsiad võtavad loomulikult osa täis dividendi saamisest aja eest, mille jooksul suuraktsionäärile dividend väljamaksmisele läheb.

Fusioni modifikatsioonide käitumisest.

I Olgu ettevõtte fusioon, ühesuurune aktsiate väärtuse järgi.

A. Reservid jäävad alale.

Olgu ettevõtte A ja B bilansid on:

Ettevõte A		Ettevõte B	
⋮	Akts.kap. 1.000.000.-	⋮	Akts.kap. 2.000.000.-
⋮	Reservid 300.000.-	⋮	Reservid 600.000.-
1.300.000.-	1300.000.-	2.600.000.-	2.600.000.-
kurs 130%		kurs 130%	

Ettevõte B annab uue seeria aktsiaid välja, mis saab e. A, oma aktsiate asemele, mis ringkäigust äravorjatakse.

1.000.000 A-aktsiate eest annab e. B 1.000.000 oma aktsiaid.

Sissekanded A-raamatutes:

aktsia kapitaali vastavuse kohta:

Aktsia kap. arve 1.000.000.-
Ettevõtte B arvele 1.000.000.-

uus bilanss:

Ettevõte A	
⋮	Ettevõte B 1.000.000.-
	Reservid 300.000.-
1.300.000.-	1.300.000.-

Lõpplaseni varanduse üleandmise kohta:

Aktsiate arved
Ettevõtte B arve 1.000.000.-
Reservide arve 300.000.-
Aktsiate arvele
[Aktiva arvetele] 1.300.000.-

Sissemaksed e. B raamatutes:

Ettevõte B annab aktsia kapitaali 1.000.000.- ühes reservidega 300.000.-, saades asemele vastu e. A aktiva.

Sissemaksu aktsiate üleandmise kohta:

Ettevõtte A arve 1.000.000.-
Aktsia kap. a-le 1.000.000.-

Sissemaksu varanduse ülevõtmise kohta:

Aktsiad arved
[E.F aktiva arvete järel] 1.300.000.-
Aktsiale arvele
Ettevõtte A a-le 1.000.000.-
Reservide a-le 300.000.-

B. Reservid kaotatakse.

Sisekanded e. A raamatutes:

Esmalt kaotame reservid, kustutades neid maha liiguvast varast:

Reservide arve 300.000.-
Liikuva vara arvele 300.000.-

Seejärel teeme kanded aktsiate ülekandmise kohta (emb. akts. kapitaal kaotatakse):

Aktsia kap. arve 1.000.000.-
Ettevõtte B arvele 1.000.000,-

Varanduse ülekandmise juhul:

Ettevõtte B arve 1.000.000.-
Aktsiale arvele
[Aktiva arvetele] 1.000.000.-

Sisekanded e. B raamatutes:

Aktsiate ülekandmise kohta:

Ettevõtte A arve 1.000.000.-
Aktsia kap.a-le 1.000.000.-

Ülevõetud varanduse sissekandmine:
Eliitmed arved
[Ettev. A aktiva arvete järel] 1.000.000,-
Ettevõtte A arvele 1.000.000.-
=

II. Suurema ettevõtte B aktsiad on väärtuses suuremad.

A. Reservid ei kasutata.

Ettevõtete bilansid:

Ettevõte A		Ettevõte B	
⋮	Akts.kap. 3.000.000.-	⋮	Akts.kap. 6.000.000.-
	Reservid 600.000.-		Reservid 4.800.000.-
3.600.000.-	3.600.000.-	10.800.000.-	10.800.000.-
kurss 120%		kurss 180%	

Aktsiate vahetus sünnib siin 2:3 vastu. Ühe aga e.A oma 3 milj. nom. aktsiate eest 2 milj. nominaal B-aktsiaid.

Sissekanded e. A-raamatutes:
Aktsia kapitaali äravõtmise kohta:

Akts. kap. arve 3.000.000.-
  Aktsiate arvele
Ettevõtte B a-le 2.000.000.-
Agio arvele 1.000.000.-

uus bilanss: Ettevõte A

:	Ettevõte B	2.000.000.-
:	Agio	1.000.000.-
:	Reservid	600.000.-
3.600.000.-		3.600.000.-

Lõpplausete varandus ülekandmise kohta:

Aktsiate arved
Ettev. B arve 2.000.000.-
Agio arve 1.000.000.-
Reservide arve 600.000.-
3.600.000.-

Aktsiate arvele
[Aktiva arvetele] . . . 3.600.000.-

Sissekanded e.B raamatutes:

aktsiate ülekandmise kohta:

Ettev. A arve 3.600.000.-
  Aktsiate arvele 2.000.000.-
Aktsia kap. a-le 1.600.000.-
Reservide a-le

varanduse liitumise kohta:

Aktsiate arved
[Ettev. A aktiva arvete järel] 3.600.000.-
Ettevõtte A arvele 3.600.000.-

B. Reservid kaotatakse.

Sissemaksed ettevõtte A raamatutes:

Aktsia kapit. kaotamise kohta:

Aktsia kapit. arve	3.000.000.-	
Aktsiate arvele		
Ettevõtte B a-le		2.000.000.-
Agio arvele		1.000.000.-

Reservide kaotamise kohta:

Aktsiate arvele		
Agio arve	1.000.000.-	
Reservide arve	600.000.-	
Aktsiate arvele		
Liikum. vara a-le		1.100.000.-
Liikuva vara a-le		500.000.-

uus bilanss: Ettevõte A.

⋮	Ettevõte B 2000000.-
2.000.000.-	2.000.000.-

Lõpplausend:

Ettev. B arve	2.000.000.-	
Aktsiate arvele		
[Aktsiate arvele]		2.000.000.-

Sissemaksed ettevõtte B raamatutes:

Aktsiate ülekandmise kohta:

Ettev. A arve	2.000.000.-	
Aktsia kap. a-le		2.000.000.-

Lõpplausend:

Aktsiad arved
[Ettev. A aktiva arvelt] 2.000.000.-
Ettevõtte A arvele 2.000.000.-

Dividendi jaotus „Sperrjahri" eest.

Liidetava ettevõtte vara „Sperrjahri" eest kantakse bilansilt tervelt liitja ettevõtte varasse, kuid ta ei anta dividendina viimase aktsionääridele, vaid määratakse liidetud ettevõtte aktsionääridele teatav varaprotsent.

Fusioni kulud.

Fusioni kulud on kaunis suured ja maksetakse:
a) liidetava ettevõtte,
b) liitja ettevõtte ehk
d) pankade konsortsiumi poolt, kes saab aktsiad odavamalt, sui meile müügihind, et vahest fusioni kulud ja muu kulud katta ja ka tasu (kasu) saada.

Näitused:

a) Kui lüidetav ettevõte kulud kannab.

:	Akts. kap. 1.000.000.-
:	Reservid 600.000.-
1.600.000.-	1.600.000.-

kurs 160%

Kulud 12% = 120.000.-

Kulude sissekanne:

Fusioni kulude arve 120.000.-
Kassa arvele 120.000.-

Oletatakse, et on tingimisnes, et aktiva ei vähene selle summa võrra, millepärast peavad aktsionäärid selle summa tagasimaksma, mis saavad vahetusaktsiaid. Seda märgime järgmiselt:

Kassa arve 120.000.-
Fusioni kulude arvele 120.000.-

Ülesandmine märgitakse järgmiselt:

Ettevõtte B arvele 1.600.000.-
Aktsiad arvele
Aktsia kap. arve 1.000.000.-
Reservide arve 600.000.-

ja „Sperrjahri" möödumisel lõpuliselt lõpplaenduga:

Ettevõtte B arve 1.600.000.-
[Aktiva] arvelt 1.600.000.-

Ettevõte B teeb oma sisemised, nagu varem käsitletud.

b) Ühiliitja ettevõte kulud kannab.

:	Akts. kap. 2.000.000.-
:	Reservid 6.400.000.-
1.440.000.-	14.400.000.-

kurss 180%

Kulud = 120.000.-

Kulude sisemine:

Fusioni kulude arve 120.000.-
Kassa arvele 120.000.-

Tasuks aktsiate liidetava ettevõttele vähem liitja ettevõtte aktsiaid, vahekorras 160:180 = 8:9, s.o. 888.000 aktsiates t 1000 m. rahas. Agio 888.000 peale teeb välja 111.000.-

Sisemine:

Ettevõtte A arve 1.000.000.-
aktsia. a-le
Aktsiate a-le 888.000.-
Agio arvele 111.000.-
Kassa arvele 1.000.-

Fusioni kulud kapitali agio arvele:

Agio arve	120.000.-	
Fus. kulude a-le		120.000.-

Fusioni kulud kapitali panga, kes saab aktsiad kapitalikursiga kursiga.

Näit. ettevõte B annab aktsiad nom. 1.000.000,- kursiga 150% 160% asemel:

:	Akts. kap.	3.000.000.-
	Reserv	1.800.000.-
4.800.000.-		4.800.000.-

kurss 160%

Sissemaks:

Panga arve	1.500.000.-	
Aktsia kap. a-le		1.000.000.-
Reservide a-le		500.000.-

Raha saamise sissemaks:

Kassa arve	1.500.000.-	
Panga arvele		1.500.000.-

Näitused:

a) Lätja ettevõtte B portfellis on osa liidetava ettevõtte A aktsiaid, viis:

I. Ettevõte B annab tasuks kõik need aktsiad, puudutva osa peale aga annab välja oma akt. siad, andes neid A-aktsionäridele.

A			B		
	Akts. k.	1.000.000.-	A-aktsiad	100.000.-	Aktsk. 2.000.000.-
	Res.	200.000.-		20.000.-	Reserv. 2.800.000.-
1.200.000.-		1.200.000.-	4.800.000.-		4.800.000.-
kurs 120%			kurs 240%		

Ettevõte B peab andma aktsiaid 240 : 120 = 2:1, s.o. nom. 500.000.-. Nõuda sai oli nom. 100.000.- peale A-aktsiaid, antakse need neile tasuna ja vastavalt vahetusaktsiaid ainult 450.000.-

Sisseanne:

Ettevõtte A arve	1.200.000.-
Aktsia kap. a-le	450.000.-
Tagav. kapit. a-le	630.000.-
A-aktsiate a-le	100.000.-
A-aktsiate reserv. a-le	20.000.-

II. Ettevõte B annab välja terve summa peale vahetusaktsiaid, hannes neist oma portfelli ettevõtte A-aktsiatele vastava osa.

Sissemaksed:

I. Ettevõtte A arve 1.200.000.-
Alltun. arvele
Akts. kap. a-le 500.000.-
Taj. kap. a-le 700.000.-

II. A-aktsiad kannab aktivist, mille asemele astuvad oma aktsiad:

A-Aktsiate arve 120.000.-
Alltun. arvele
A-aktsiate a-le 100.000.-
A-akts. reserv. a-le 20.000.-

b) Liitja ettevõtte portfellis on väik liidetava ettevõtte aktsiad.

B

A-aktsiad . .	1.000.000.-		
A-akts. reservid	200.000.-		
⋮	⋮	⋮	⋮
	4.800.000.-		4.800.000.-

Siis kustutame need aktsiad oma

aktivast, vastavaid liidetava ettevõtte aktiva väärtuseid ülle asemele üles võttes:

Aktivad arved

[Liidet. e. aktiva arvete järel] 1.200.000.-

Aktivate arvele

A-aktsiate arvele 1,000.000.-

A-aktsiate reservide arvele 200.000.-

II. Fusioon, tasumine aktsiates liidetava ettevõttele. (Fusioon likvideerimisega).

Selle fusioni juhtumil ei anta aktsiaid tasumiseks mitte aktsionäridele, vaid ettevõtte juhatusele ülesantava varanduse eest; juhatus võib neid ära müüa, ehk jälle aktsionäridele jagada. Tüüpiline sünnib likvideerimise puhul ja siis on maksvad likvidatsiooni määrused. Selle fusioni puhul peavad väga ettevõtte likvideerimise määrused täidetud saama. Et selle laadi fusioonil kulud suuremad ja fusioon tülikam (vaja kaks korda peasoosolek kokku kutsuda jne.), siis tuleb see harvem ette ja nimelt järgm. juhtudel:

1) liitja ettevõte tasub osa aktsiates ja osa rahas ehk muude väärtustega

2) liidetav ettevõte pole aktsiaseltsi.

Raamatupidamississeseaded on siin sea

samasuguseid, nagu eelpool ettetoodud juhtumeilgi. Ühinemisel tuuakse ette ainult erinevad tunnusmärgid:

Siin ei ole ükspuha, kes fusioonis kulud kannab. Kui langevad liidetava ettevõtte peale, siis lähevad need kulud likvidatsioonikaotuse peale.

Kuna likvideerimiseta fusioonis puhul ei ole tarvilik nimetada vahetusaktsiate kurssi, on see likvideerimisega fusioonis juures tarvilik. Liidetav ettevõte peab saadud aktsiad oma raamatutes ja bilansis näitama. Kurs võib olla muidugi ka pari. See ei tee paha, kui vahetuse läbi liidetava ettevõtte reservid kasvad ehk isegi puudujääk tekib.

Nüüd peetakse lepingus silmas likvideeritava ettevõtte organeide olemasolu.

Lepingu sõlmimise järel on otsustavkoosolek kutsutava järgm. toimingute järjestuses:

1. Liitja ettevõte kinnitab lepingu ja määrab ühe väljalaske määra.

2. Liidetav ettevõte viivitab lepingu

3. Liidetav ettevõte annab oma varanduse liitja ettevõttele üle, jäädes aga siiski vastutavaks.

4. Liitja ettevõte teatab liitumisotsusest ja kapitaali suurendamisest registreerija asutusele.

5. Liidetav ettevõte teatab registr. asutusele oma otsusest ettevõtet likvideerida ja teatab, kes likvideerimist toimetavad; likvideerimiseesmärgid astuvad jõusse.

6. Likvidaatorid toimetavad likvideerimist ja teatavad selle lõpuleviimisest registr. asutusele.

III. Fusioon, kus varandus võõrandatakse tervikuna raha ja teiste väärtuste vastu.

Juristide vaatekohalt ei olla see mitte fusioon, sest fusiooni puhul peab see ülemineku ühinemise aktsiate vahetuse teel (Saksa seadusandluses fusiooni käsitavad seadusnormid põhinevad fusioonil just sarnasena). Majanduslikult ei ole see mööduandev, vaid möödunudvaks on see tõsiolu, et kaks ettevõtet liituvad.*).

Sarnane fusioon tuleb kõige tihedamine ette juhul, kus rahas tasutakse. See tuletab ettevõtte ostmist meelde. Tuleb ette juhuseid, kus liidetav ettevõte võõrleminii veike on; liitja ettevõte ei taha oma raskel aparaati -peamoosolekut jalule ajada.

---

*) Saksa seadusandluses pole see fusioonii liik normeeritud, langeb reegi §303 HGB alla („Veräusserung des Vermögens im ganzen").

Loomulikult tuleb ette ka juhtumisi, kus aktsia seltsi liidetakse mitteaktsia seltsiga.

Samuti fusioon tuleb harva ette ja ainult järgm. põhjustel: 1) fusiooni läbiviimiseks on kapitaali tarvis, mis teeb kapitaali suurendamise tarviliseks. 2) liidetava ettevõtte aktsionäärid saavad antavate aktsiate eest raha, mis ommarcorda paigutamist nõuab. Loomulik, et uus kapitaali järel tarvidus ja paikumine korraspuutuvad, seal nad ka eriti sõltuvad. 3) seadustiku ettekirjutuste täitmine - nagu likvideerimisteenistuse täitmine.

Fusioon viiakse tarviliselt järgmiselt: sõlmitakse fusiooni leping.

Liidetav ettevõte teeb bilansi (korrapäraline ehk ad hoc) koostu, ettevõtte väärtuse kindlakstegemiseks.

Selle peale läheb liidetav ettevõte täiesti liitja ettevõtte kätte üle, aga nii kui lõpulik ülemineku võib teostuda saada alles peale „Sperrjahri" (kui see nõuetav) möödumist, siis hoitakse juhtimine

kahus, mis kõik tegevus ümber liitja ettevõtte arvel, mispärast ka liitja ettevõte kõik kasud omale saab. See on ka põhjuseks, et lepingu sõlmimise järel, liitja ettevõtte organaid liidetava ettevõtte päraatisest tegevusest osa võtavad.

Sissemaksed raamatutesse ja bilanseerimine võib mitmesugust ümber:

Liidetav ettevõte võib kohe peale lepingu sõlmimist oma varanduse osad maharaamatada, nende asemele asetades müügikiruse nõudmist. Et varanduse ülevõtmine hiljem ümber, ei tarvista neid samasuurt talitamast.

Liidetav ettevõte võib aga ka oma bilansi nii teha, et veel vara üle ei võta, s.t. teeb sissemaksed alles lõpuliku ülevõtmise puhul.

Ka liitja ettevõte võib mõlemi eelmise meetodi järel talitada. Varilisult tarvitatakse viimast viit, mille juures vahe peal mingisuguseid ümberkirjutusi ette ei tule.

Näitus 1. juhuse jaoks:

Ettev. A		Ettev. B	
1.500.000.-	1.500.000.-	8.000.000.-	8.000.000.-

Järgnevalt jäävad sõlmitavaks ülekandmisleping, täna tehakse ka sissekanded:

e. A-raamatutes:

Ettevõtte B arve	1.500.000.-	
Aktiv. arvele		
Lühiajal. vara a-le		1.500.000.-

e. B raamatutes:

Ettevõtte A arvele		1.500.000.-
Aktiv. arvel		
Lühiajal. vara arvel	1.500.000.-	

Kui siis „Sperrjahr" möödas, tehakse lõpuliku ülekandmise, kusjuures tasumine raha abil toimub:

e. A-raamatutes:

Raha saamine:		
Kassa arve	1.500.000.-	
Ettevõtte B-le		1.500.000.-

Aktsionäridele raha maksmine:

Akts. kap. arve 1.500.000.-
Kassa arvele 1.500.000.-

e. B-raamatutes:

Raha maksmine -
Ettevõtte A arve 1.500.000.-
Kassa arvele 1.500.000.-

—

Näitus I juhuse jaoks:
Ühti lõpliku ülevõtmiseni sissemaksed ei tehta. Ühi ülevõtmine — süs:

e. A-raamatutes:

sissemaksu ülevõtmise kohta:

Kassa arve 1.500.000.-
Aktsn. arvele
Liik. vara a-le } 1.500.000.-
:

raha aktsionäridele väljaandmise üle:

Aktc. kap. arve 1.500.000.-
Kassa arvele 1.500.000.-

e. B. raamatutes:

ülevõtmise sissemaksu:

Kassa a-le 1.500.000.-
Liitm. arved
Liik. vara arved } 1.500.000.-
:

Ehk kui lepingu sõlmimisest saadik liidetav ettevõte läheb liitja ettevõtte kätte üle, on siiski teatud kulusid: 1) likvidaatorite tasu, 2) võlausaldajate väljakutsumiskulud, 3) võlausaldajatega arvete õigeksmiskulud, 4) aktsionäride väljakutsumine raha saamiseks. Need kulud kannab liidetav ettevõte, see vähendab likvidatsioonist saadavat aktsionääri osa.

Et seda tõsiparemini (Abrechnung, fazerum) hõlbustada, antakse lepingu järel likvideerimine liitja ettevõtte hoolde seega, et viimane kannaks kulud (siis aga võetakse kulud juba hinna määramisel arvesse). Sel kombel vähendatakse ka kulusid (Verwaltungskosten). Peakogi on hea küljes see, et liitja ettevõtte aktsionärid teavad lepingu sõlmimise silmapilgust peale, palju nad kindlasti saavad.

Praktikas ei nõuta raha maksmine mitte nii, et pank raha liitja ettevõttele annab, see liidetavale ja see omakorda – oma aktsionäridele. See on ainult arvestuse järjekord. Otsustatakse nii, et liitja ettevõtte pank liidetava ettevõtte aktsiad otsekohe kunastab.

IV. Fusioon, kus varandust ei võõrandata tervikuna.

Eelmist kahte fusiooni liiki – fusioon, tasumine aktsiates ettevõttele (likvideerimisega) ja fusioon, kus varandus võõrandatakse tervikuna raha ja teiste väärtuste vastu, tarvitatakse Saksamaal sest ajast peale, kui need liigid seadusliknlt normeeriti, vähem. Eriti on kahjutoov varanduse võõrandamise keelu, mis isegi fusiooni otstarbekuse teha võib. Määrus, et liidetav

ettevõte seadusnormi tõttu likvideerimisele läheb, ei vasta jällegi tõele majanduse nõuetele.

Üks aktsia selts võib vabalt oma varandusi müüa nii liikumata vara, kaubasid, väärtusi jne.. Ainult siis, kui seeläbi seltsi olemasolueesmärk muutub, on tarvilik kvalifitseeritud (3/4) häälteenamus. Kui ka aga nii palju võõrandab, et see tervikuna juba piirdub, siis astuvad jõusse § 303 HGB määrused: varanduse üleandmise sisumaksmen (Sperrung) ja kvalifitseeritud häälteenamus. Millal aga juba „tervik" võõrandatakse, on raske ära määrata.

Seepärast ettevõte hüüb § 303 HGB. viitsendustest mööda seks, et küsimus teostada varanduse võõrandamist, ehk jälle - ei kavatse kärast lepingu sõlmimist likvideerimise alla minna.

Edasi - nõutmesugustel põhjustel võib küsitavad ettevõttel tarvidus olla, vaatamata, et endine tegevus ülesantud, siiski end aktsia seltsina alal hoida. Näituseks tuli see ette Saksamaal välismaalaste raudteeseltsidega, mida

varandusvalitsejana alal hoiti, kuni kohase tegevuse leidmiseni. Ka on põhjuseks asjaolu, kui näiteks. liidetava ettevõtte aktsiad börsil koteeritakse, siis et neid paberisi alal hoida. Ehk jälle kui on tahtmine varem või hiljem end likvideerida, vahepeal aga mõnesuguseid toiminguid kui aktsia selts teha (mitte kui likvideeritav ettevõte). On ju juhtuvalt kasulik saadud vastusväärtuste paremaks võõrandamiseks kapitaali suurendada.

Sarnase fusioni käik võib mitm. olla:

1. Liitja ettevõte võib raha ja muid väärtusi liidetavale ettevõttele anda, mitteterwikuna võõrandatud varanduste eest. Tahab liidetav ettevõte ennast likvideerida, siis peab ta selle otsustama.

2. Liitja ettevõte võib liidetavale ettevõttele aktsiad anda. Liidetav ettevõte võib neid omale pidada, likvidatsioni juhul aga äramüüa ja välja jagada.

3. Liitja ettevõte annab vastuväärtuseid ehk ka aktsiad ei mitte liidetava ettevõttele, vaid selle aktsionäridele. Liidetav ettevõte võib enese varandust edasi valitseda ehk likvideerida.

V. Fusioon osaõiguste omandamise teel.

Sihti tuleb ette – liitja ettevõte omab liidetava ettevõtte aktsiad. Liidetav ettevõte jääb juriidiliselt iseseisvana alale. Fusioon on majanduslik.

Kogemused näitavad selle häid külgi. Liitja ettevõte võib liitumist pisut, silmaspidades nõiki võimalusi, korjuristuuri, rahaturu seisukorda jne., isegi salajas, seadusnormide ritsendusteta toimetada. Ja võib poole teel peatuda ja isegi loobuda. Ka mitteaktsia seltsid lasevad endid edasi liita. Need on paremuseid, mida tõestavad tihedad selle fusioonis

kogemused.

Tuleb ka tihti ette, et varasemate omandamiste järgnel tõeline fusioon. See kujuneb vähi omapäraseks: liitja ettevõte otsustab, et liidetava ettevõtte ainsaks aktsionäär liituda jne.

Raamatupidamisreisuvahest lähtub protseduur sarnaselt, et liidetava ettevõtte aktsiad liitja ettevõtte bilansist vaovad ja nende asemele liidetava ettevõtte varandusesse arvad.

Fusioonist ja sulgemisest saadud kasude tasumisest.

Tähtis on, et fusioon otstarbekohasemalt läbi viia, võetakse liitja ettevõtte sulgemine ette.

Kuidas näitus, et sulgemine teeb vähemalt läbi viimise, kui see otse tasulise. Olgu see aktsiate mahakandmise teel ehk jälle aktsiate nominaal väärtuse alandamise teel, mis aktsionääridelt võetakse iseseisvi rahasse, mis just tasuks, tegelikus puudujääki katmiseks. See ületääk läheb raamatupidamisteks ja kuidikult suuremal määral, mis tasulise, s.t. moodustatakse varjatud reserve, millest siis ka lähematel aastatel nähtav suurem kasu saadakse. See sünnib ka fusioneerimise puhul. Siidetava ettevõtte aktsionäärid saavad kuna vastava vastuväärtuse liitja aktsiates omaväärtuse est. Liitja ettevõte

võtab üle, vaatamata aktiva ja passiva peale, nii olulisel mittepassiv arved - aktsia kapitaali ja reservid, kuna vastuvõtvad väärtused pole ega kunagi nii suured, pealegi kus tal valul korda läheb fusioni jaoks väljaantavate uute aktsiate agio läbi tekkinud varandust, s.t. saadud aktiva ülejääki tegelikus passiva üle ärakasutada. Näiteks nii tal korda läheb teise ettevõtte nominaal aktsiate eest tasuda oma aktsiatega kursiga 125%, siis on juba sellest kasu 25%. Fusioni kasu võib tavitatud saada (Saksa õiguse järel - silmaspidades §262 Ziff. 2 HGB) nagu saneerimise juurest. Need ülejäägid võivad tavitatud saada oleva kahjude arve katmiseks, hariliku ja erakorraliste nii ka ülemaksirjutuste ettenähtuseks, nii siis varjatud reservide ilmne omavad, mitmesugustes reserviderks, nii ka fusioni kulude katmiseks. Seaduslik

normeerimist - kitsendamist - see sihis pole tarvis, sest seni pole selles paheseid ilmsiks tulnud, mis normeerimist tarvilikuks teeks.

6. Lõppsõna.

Fusioni kõtte on samaste ettevõtete ühinemine võimalik, millised oma iseloomu (isäraldusi) ja vastureivate olemasolu kõttes kunagi ühe müüsi alla ei saaks viia. Kapitaali kuhjumise vaates, mis alamalseisvad ettevõtted kõrgemale läbi aretatakse, on fusioni mõtte kõrgemaks astmeks. Ehk küll Euroopas kapitaali koondumine ei ole samasel määral leostunud, nagu seda Ameerikas kartellides ja trustides, saanud ta siiski siin kindlat raha ja avaldab end juba Eestiski. Meil on mõnigata lugenat vaalu pangaasjanduse koondumises: väiksemad, eriti ühistegelised rahaasutused muudetakse kas aktsia seltsideks või enamajaol juhtudel, liituvad suuremate aktsia pankadega, muutudes nende osakon-

dadens *). Ka äriteguruses, tööstuses ja kinnis-
tusteguruse alal tuleval fusioni näitusel isiku
sageduini otte **).

---

*) 1) Tallinna Vastast. Kredüt Ühisus → Kredüt Pank a/s., 1920 a.
2) Haapsalu Vastast. Kredüt Ühisus → Kredüt Pank a/s. Haapsalu osakonnaks, 1921.
3) Joala Vastast. Kredüt Ühisus → Narva Panga Narva jaos.
4) " Tartu Laenu ja Hoiu Ühisus → Põhja Panga Tartu osakonnaks.

**) 1) „Eestimaa nahavabrik" + saapavabrik „Estoking" + nahavabrik „Saksala" → aktsiaselts „Ühendatud saapa ja nahavabrikud", 1922.
2) Tallinna suuremad tubakavabrikud „Havanna", „Laferme" ja „Reier" koondusid ühiseks trustiks, Sept. 1924.
3) Liivimaa Vastast. kinnitusselts → „Polaris". Eesti kinnitusaktsia seltsi Tartu osakonnaks, 1923.

Missugusel kujul ja määral meil fusiooni nähtused ette tulevad, ei ole võimalik jälgida. Seadusandluses ei leia see nähtus normeerimist. Fusioon on jäetud täiesti praktika lahendada. Seepärast kalitatakse igal juhusel nii, nagu seda olud lubavad ja tarbilikuks teevad. Meil puudub ka statistika fusiooni näituste kohta. Ja seda ei saagi nii kaua teostada, kuni pole väljaarenemata seks mõõdupuud. Kuid fusioon nähtus ise ka pole meil välja kujunenud. Meie majanduselu on veel võrdlemisi lapsekingades. Laialulatuslane kapitaalide koondumine ei ole veel leidnud juba liiktalt sel põhjusel, et polegi suuremaid kapitaale tarvitada. Meie äri- ja tööstusringkondade tegevus on võrdlemisi väikesulatuslane, mille tõttu ka fusioonid täitsa tagasihoidlad on. Kuid Eesti saamas oma majanduselu arenemises jõudsat

edasi, mäil tuleb arutada fusioni võimalustega, eriti tulevikus, kus loota on majanduselu terveumist, jõukust normaalolude kohast korraldust.

Fusioni tuleb pooldada. Eks käl trustide varjualjed rasvaaali riisukohast kuuskamõistetavad, on tal majanduselus suur tähtsus, mida tõendab juba tema olemasolemine. Tema võimaldab valmistuskulude miinimumi peale viimist, kuna ettevõtted, mis tulumaaselt tõõtavad, tegemust võivaldatakse ja nende valmistusega jõukumine organiseeritud ja jõukumine varustatud ettevõtetele üle antakse. Ainult tema võimaldab täielikku turu valdamist, ainult tema võimaldab puuvilja hõlpsat jõukumise ja võõdmise jälgimist ja on see tõttu võimuline viima kuivõitte võivaldamaa, viis vähemalt nende tegevust jõhumõõdamaa. Muidugi toob ta endaga ka teatud kardetavad momendid kaasa. Suurte ettevõtete läbi koondatakse tõõjõu võõdmine

Et väistleja ettevõte puudub, on tõsiline täiesti jäetud ainsama tõsandja meelevalla alla. Sl põhjusel kannatavad ka kliendid, ettevõtet tarvismineviate materjaalidega varustajad, sest ettevõte võib maksetavad hinnad alla suruda. Ka publikumi - tarvitajate huvid võivad rängalt kannatada, sest hinnatõstmisele on vabadus jäätud, kuijuures ka väärtus võib alla langeda. Kui see hinnakõrgendus ei puudutu igapäevaseid hädalisi tarbeasju ja ta määratud oleks tõstava klassi olukorra parandamiseks, siis ei oleks see veel iseenesest õnnetus. Kui ta aga ainult ettevõtja kasu suurendamiseks määratud, siis on ta kahtsamajanduslikest seisukohast tingimata kahjulik. Kui need varjukiljed võivaldada, oleks majanduselu võrd rahuldatud. Riigivalitsuse ülesanne on siin otstarbekohaste korraldustega, seadusandluse alal,

paranemist, selgust ja järjekindlust tunda.

A.K-K.

Lisa.

Tegelikku fusioni näitus.

Fusioni mõtteks väheses, tüüpiliste mõtteste, s.o. nus kaks asutsia selgi liitmad, harmoneerus, peaasjaliselt aga – ettevõtete vastutulelematud, mida põhjendatakse äri-saladusega, ennivad mind' näsitamas ainsamat juhust, mis mulle võimaldab Tallinna Kredüt Pank A/s. ja Haapsalu Vastastikuse Kredütühisuse vahelise fusioni jälgimist, Kredüitpanga juhatuse laiale vastutulelu tõttu. Allejärgnevad tähendan ennemagit ettevõtet ainult ettevõtte nimetuse algtähtedega: T. K. P. ja H. V. K. Ü..

T. K. P. tekkis Tallinna Vastastikuse kredüitühisuse ümberennutmisest aktsia pangaks, mis ennüdis algades 1919 a. ja lõppe-

des 1920 a..

15. XI. 20. otsustab T.K.P. juhs töötavate raha-asutuste aktivasid ja passivasid ühes nende varandustes, õigustes ja kohustustega omandada ja neid kohaliku rubeda franga osakondadeks ümbermuuta, liitumise otstarbeks väljaandes III seeria – 20.000 nom. à 250 m. aktsiat. See otsus leiab Rahaministri poolt kinnitust 19. XI. 20., mis lubab põhikapitaali suurendamist.

Selle otsuse põhjal astub juhatus läbirääkimistesse veinemate raha-asutustega, milledest V.V.K.Ü. nõusolekut avaldab liitumiseks, millest kirjaga 5. III. 21. ametlikult teatab, ettepannes liitumistingimusi ja teatades ka, et valiti likvideerimiskomisjon ja temas koosseisu.

14. III. 21. otsustab T.K.P. tingimused vastu võtta ja annab volitused esitajatele, kes kohale sõidavad asja korraldama. Sel-

lest teatab ta V.V.Ü.-le, ja et inventaar eraldi hinnatakse.

20.IV.21. otsustab V.V.Ü. liituda, kinnitab tingimised, valib 3-liikmelise komisjoni, kes aktiva ja passiva ülevõtmise aprilli kuu jooksul 1921 a. Krediit pangale. ja kes volitatud on igasugustele aktidele allakirjutamas, ühisuse liikmete vahel aktsiate jaotuse läbi viima ja ühtlasi ka Riigi Teatajas välja kuulutamas, et 6 kuulise tähtaja jooksul on kõikumatele omanikkudel, kes ei soovi oma summasid uue panga kätte üle anda, õigus neid summasid igal ajal ka enne tähtaega kätte saada.

Seejuures sõlmitakse ja kirjutatakse alla 30.IV.21. alamaljärgnev leping liitumise kohta:

„30.IV.21. on T.K.P. esitajate ... ja V.V.Ü. esitajate ... vahel järgmine leping tehtud nimetatud ühisuse Tallinna Krediitpanga

osakonnaks muutmise asjus.

Mõlemate asutuste esitajatel on tarvilised volitused olemas oma pearaamatute pealt.

1. K.V.H.Ü. lõpetab oma tegevuse praegusel kujul ja liitub T.K. pangaga viimase osakonnaks, selleks võib ühisesse aktiva ja passiva, õigused ja kohustused 1. jaanuari 1926.a. äriseisu järele, mis kuni 2.09.1143,50 tasakaalus viidud, üleandes T.K. pangale, ilma mingisuguste erasiandmise pealkirjade ehk muude iseäraliste aktide tegemiseta. T.K. pank on kohustatud K.V.H.Ü. liikmetele vastuvõtma neile liikmemaksu summale vastavas arvus T.K. panga aktsiaid väljalaske hinnaga 300 mrk., mille õigus on iga 100 mrk. pealt liikmemaksu kohta kolm aktsiat saada, t.o. kogusummas 954 aktsiat, mille juures Nõukogu K.V.Ü. äriseisus täheldatud liikmemaksu summa,

M. 31.730.- nominaal summas arvele võetakse ja M. 254.470.- juurdemaksetakse.

2. Äriseisus tähendatud 1920 a. tegevust saadud puhaskasum jääb R. V. K. ühisuse kasuks.

3. T. K. Pank omandab R. V. K. ühisuse kogu liikuva varanduse eraldi nimekirja järele 2suk. 250.000.- eest.

4. T. K. Pank kohustab ennast Vaapsalu osakonna tegevust mitte enne 10 a. lõpetada.

5. T. K. P. teatab, et ühisuse ametis olevad isikud ... Ta edasi panga teenistusse jäävad ajakohase palgaga.

6. Tegevuse üleandmist loetakse 1. maist s. a. peale. Ametlik ühinemine ärimib peale Rahaministri sellekohase kinnituse tagajärjel."

3. V. 21. esitab T. K. Pank Rahaministrile palve, mis põhjendades, et äriline tegevuse

elavamaks muutmise tagajärjel, vastastikused krediit ühisused aktsia pankadeks ümbermuuta soovivad – läbirääkimistel – krediitpanga asutamiseks. V.V.K.Ü. peakomisjon 20.10.21.a. tegi sellekohase otsuse. Edasi käiab palus järgmiselt: „Mõlemate asutuste peakomisjoni otsuste põhjal tarviliste volitustega komisjonide esitajad on 30.10.21.a. V.V.K.Ü. krediitpanga asutamise liitumise tingimiste üle kokkuleppimiseks ja sellekohase akti allakirjutamiseks, mille järele V.V.K.Ü. kõik oma aktiva ja passiva 1.1.21. äriseisu järele üleantakse T.K.P.-le, selle vastu õigust omandades viimase aktsiaid väljalaske hinnaga à 300 marka vastu saada, arvates iga 100 mrk. liikmemaksu kohta kolm panga aktsiat.

Ühinemise otstarbel kavatseb T.K.P. oma aktsiaid III-st seeriast realiseerida.

Jäheldatud asjaolusid arvesse võttes,

Palume hrra Rahaministrit
1) R.V.K. Ühisuse ümbermuutmist T. Kredüt panga Haapsalu osakonnaks kinnitada.
2) lubada T.K. pangal III seeria aktsiate rom. kurs. 5 miljoni realiseerimisele asuda ja seda tarnituse järele osakaupa lubada läbiviia." Palvele on juurelisatud:
1) T.K.P. aktsionääride erak. peakoosoleku protokoll 15/XI 20a. (liitumise põhimõttelise otsus ja selle andis III seeria aktsiaid M.S.000.000.-)
2) T.K.P. nõukogu koosoleku protokoll 14. III. 21. (liitumistingimiste vastuvõtmine)
3) R.V.K.Ü. protokoll 20.IV. 21a.
4) T.K.P. ja R.V.K.Ü. vaheline liitumisleping 30.IV. 21a.
5) R.V.K.Ü. äriseis 31. XII. 20a.
6) T.K.P. 1920 a. aruanne.

6. V. 21a. teatab Rahaministeerium № 1390 all T.K.P.-le, Rahaministri resolutsioonis: „1) kinnitan R.V.K. Ühisuse ümbermuutmist T.K. panga Haapsalu osakonnaks. 2) Luban

T.Ü. Kaupade III seria aktsiate nom. kurs. 5 miljoni realiseerimisele andis ja seda tarvidusse järele osaksaapa läkiviia."

9.V.21. teatab T.Ü.K. → V.V.Ü.-le Rahaministri otsusest ja et: „Sellega on meie vahelise kokkuleppe kohtajal 30.IV. s.a. Maapäeva Vastav. Kredüt Ühisus ametlikult T.Ü.K. Maapäeva osakonnaks muutunud ja jatkab oma tegevust edaspidi juba T.Ü. Kaupa osakonnana.

Nüüd võib see V.V.Ü. Ühisuse poolt valitud likvidatsiooni komisjon meie poolt vastu-antava 954 T.Ü. Kaupa aktsia jagamisele anda ja nende tellijatele tarvilised sertifikaadid omalt poolt välja anda, kuna aktsiad ehk ajutised tunnistused meie poolt nende valmistamise järele komisjonile kättetoimetatakse. Soovitav oleks veel, et likvidatsiooni komisjon meile teatada võiks, missugustes kupüüridest tarvis

oleks panga ajutisi kuuriteri saada, meil on neid: ühe, 4, 10 ja 20 aastaa suurused.

Tähtaeg pakume likvidatsiooni komisjonilt nõusolekut viia juurelisatud kuulutuse avaldamiseks ajalehtedes ühes Ühisüit panga kuulutusega ja seda otstarbeks allkirjaga varustatud kuulutuse teksti võimaliksult kiiresti meile tagasi saata."

Tehakse veel mõned viimased toimingud, nagu kuulutused jne. ja seega on liitumine vormiliselt fikseeritud. Vormiline külg seisneb väga lihtsalt: läbirääkimised, otsused, kokkulepe, teatamine Rahaministrile, viimane kinnitus.

Kuidas tegelik ühinemine ja selle raamatutest läbikandmine seisneb, sellest ei luba „ärisaladus" palju avaldada.

Tegevuse ülevõtmist loetakse 1.V.21 a. peale. Nii sai ka esimene bilanss seatud 1.V.21. peale. Et aga palju toimingud, nagu ülevantava varanduse eest tasumine aktsiates, kulud

jne. hiljem ümbrikid, üks ei anna bilanss 1.V.21 peale meile selget pilti ühinemise tagajärgedest.

Nagu selgub ettetoodust näha, ei ühinenud M.V.K.Ü. liitumise puhul mitte ära, vaid jäi T.K.P.Ü.s. Kadrioru osakonnana alale, viiakse ümberkorraldusega administratsioonis. Ei tehtud isegi mitteringisuguseid edasiandmise pabereid ega muid ümberkirjutamise asju. M.V.K.Ü. annab üle kõik ühisuse aktiva ja passiva, õigused ja kohustused 1.V. 21a. äriseisu järel, mis Ühis. 2.§09. 143.§0 tasakaalu viidud. T.K. omalt poolt kohustas andma vastutasuna M.V.K.Ü liikmetele nende liikmemaksule vastavalt oma aktsiaid väljalaske hinnaga 4lks. 300.-; kusjuures iga 100 mrk. liikmemaksu peale tuleb kolm aktsiat, s.o. kogusummas 954 aktsiat, mille juures M.V.K.Ü. äriseisus tähendatud liikmemaksu summas 4l. 31.§30.- nom. summas arvesse võetakse ja

M. 254.40.- jnre maksetakse. Tihtlari kohustab T.Ü.P. maksma ülevõetava liikuva vara eest (eraldi nimekirja järel) M. 250.000.- V.V.Ü.Ü. äriseisus tähendatud 1920a. puhaskasu jääb V.V.Ü.Ü. liikmete heaks.

Nii jäi siis peakontoril ja osakonnal kummagil iseseisev arvepidamine alale, kuid osakonnas tihtlustati peaaraamatu arvete nimetused peakontori nimetustega. Osakond saadab iga kuu lõpul oma kuu arvande peakontorile. Seal ühendatakse siis kummagi arvandeid, mis peakontori ja osakonna läbisäigud isebaltrites näidatakse. Samane arvamine on iseseisve asjaajamise jaoks, kuna välised- avaldamise jaoks tarvitatakse arvandes ainult „kokku" baltri summat. Samaselt talitatakse ka aasta arvandega.

Näit. kujuneks meie aasta bilanss (omavaheline) järgmiseks:

T.Ü.P. äriseis 31. detsembril 19..

Aktiva | Passiva

	Peakont.	Haaps. os.	Kokku		Peakont.	Haaps. os.	Kokku
Kassa	5842486.14	154336.95	3997043.09	Akts.kapitaal	10.000.000	—	10.000.000
Hulgorgid	58153.46	2402.43	8217.89	Jag. — " —	64766.83	—	64.766.83
Liikum. var.	622.623.96	—	622623.96	Tähtajaliste hoiusalm.arve			
Liikum. " jne.	4828.93	1675.58	6304,93	jne.	3153764.20	217955.-	3371724.20

Sarnaselt korraldatud arvepidamine hõlbustab peakontori ja osakonna vahelist kooskõlastamist arvepidamise alal. Peakontoril on oma osakonna arve ja osakonnal peakontori arve. Vahekorrad tiendatakse nende arvete abil.

Nii ei tehtud ka liitumise puhul mitte-rahalisi varanduse ülevõtmise kirjeid peaosakonna raamatutes. St T.Ü.P. ja V.V.Ü. komissionäärvahekorras seisid, kandis T.Ü.P. V.V.Ü. arvel oleva summa oma osakonna arve poolt lausendiga:

Juunil 1921

Loro-korrespond. arve (Haapsalu V.V.Ü.)
Osakonna a-le (Haapsalu Osak.)
End. Haapsalu V.V.Ü. korresp. arve ülekantud m/Haaps. osakonna a-le 802.62 ₽.-

Ülevõetud M.V.Ü.-lt liikuva vara eest eriti osakonna läbi M.V.Ü.-le tasutud M. 250.000.- kandis peakontor panga asutamiskulude arvele järgm. lausendiga:

Dets. 1921

Asutamiskulude arve
Osakonna ale (Kaapr. Ks.).
End. Kaapr. Vast. Ühed. ühisuse
aktiva ja passiva ülevõtmise puhul inventaari est tasutud — M. 250.000.-

Kuna liikuv vara M.V.Ü. poolt, temа äriseisus 1.I.21. hinnatud võiget M. 165,98 ja kuigi oletada, mõndalat hinnamist, on vastuantav tasu suurem, kui üleantava vara väärtus. Nii oli see summa mõeldud mitte vastutasuna üleantava „liikuva vara" eest, vaid kui rahuldustasu M.V.Ü. liikmetele, üleantava ettevõtte, temа aktiva ja passiva ning sidemete eest.

P.Ü.P. vahetas andmas üleantava ettevõtte eest 954 aktsiat à/n 300. See märgiti peakontori raamatutes lausendiga (siin on

minu poolt vaeu kaussudit ühendatud ühisesse):

Dets. 1922

Osaromma arve (Kaaps. Os.)
liikmete a-le
Aktsia kap. a-le
Kaapsalis Osaromnale antud
954 aktsia est III väljaandest
nom. à 250 . . . . . 238.500.-
S. H. P. asutamise kulude a-le
III v.a. 954 akt. asutamise
kulud à 30 . . . . . 47.700 - 286.200.-

Nagu sellest näeme, suurenes aktsiate tasumise tõttu aktsia kapitaal M. 238.500.- võrra, kuna agio à M. 50.- = M. 47.700.- läks kulude katmiseks. Osaromm pidi need aktsiad välja andma end. H. V. H. ü. liikmetele vahekorras: iga 100 m. liikmemaksu peale 3 aktsiat, ringjuures tuli kanda aktsiad à M. 300.-, mahaarvates sellest liikmemaksu summat, nii et kogu juurdemaks pidi olema M. 286.200.- - 31.730.- = M. 254.470.-. Liikmetele, kes ei tahtnud aktsiaid omandada, jäi

õigus tagasi saada liikmemaksu + tagavara kapitaali vastav osa. Sellest järeljäävad aktsiad läksivad väljajagamiseks teiste liikmete vahel, kuid juba kõrgema kursiga. Peab tähendama, et sel ajal aktsiate kurs 450 oli. Nii said liikmed aktsiate ostuõiguse põhjal kaupa omandatava aktsia peale 150 m.. T.Ü.P-le oli igatahes vastuvõetum, et rohkem liikmeid lahkuks omandamast aktsiaid, sest siis avanes võimalus neid aktsiaid kõrgema kursiga müüa. Nii palju liikmeid lahkusid oma õiguset ja nimetatud alustel vabad aktsiad müüdi, jäädi „sabadusele".

Fusioni kulud kandis T.Ü.P.

Kuna teised laialipillatud sissekanded enam erilist huvi ei paku, piirdun ettetoodutega.

—:—

* * *

Et meile ei võimaldatud arhiivide saa-
mist arktsia seltsi „Ühendatud saapa- ja
nahavabrikud" tegevuse kohta, toon al-
järgnevalt ainult paar väljavõtet seltsi
põhikirjast, mis valgust laseval heita
selle fusioni peale.

„§1. Praegune Tallinnas firma all „Esti-
mees nahavabrik" ja saapavabrik „Ostoring"
ja Rakveres firma all nahavabrik „Sakala"
asuvate ettevõtete tegevuse jatkamiseks ja
laiendamiseks ja nimelt kõikmoe nahava-
de väljatöötamiseks, kõikmoeste ....
asutatakse aktsiaselts „Ühendatud saapa
ja nahavabrikud."

Seltsi asutajad on vennad ... kelle
päralt ülemalnimetatud ettevõtted on.

Märkus. § 1-es tähendatud ettevõtted
ühes kogu nende juure kuuluvate va-
randustega kui ka lepingutega ja kohus-

kustega antakse aktsiaseltsile omanikkude poolt üle seadusliknul alusel nende ettevõtete bilansside põhjal 1. jaanuarist 1922 a., eilmas fikseeritud viisi selle kohta maksvaid seadusmäärusi. Nimetatud varanduste üleandmise tingimiste lõpuliku kindlaksmääramine nimib aktsionääride esimesel otsustusõiguslikul peakoosolekul kokkuleppel varanduste omanikkudega, kui aga seesugust kokkulepet ei nimi, loetakse aktsiaselts asutamatuks. Ülesantud varanduste eest võivad nende omanikud raha asemel seltsi aktsiaid ehk ajutisi kviitungi saada.

§2. Seltsil on õigus omandada, ehitada ja rentida tema sihile vastavaid tööstus- ja kaubandusettevõtteid ja laidusid, avada osakondi, kontoreid, agentuure, siihästi Eestis kui väljamaal, liikuvat ja liikumata varandust omandada, võõrandada, pantida ja rentida,

ühineda oma ettevõtetes teiste samaste asutustega ning teisi seltsi eesmärgile lähedalseisvaid ettevõtteid aidata."

„Asutajatel ja nende poolt juurekutsutud osanikkudel on õigus aktsiaseltsile omandada, vastastikusel kokkuleppel, üksikute osanikkude päralt ja seltsi eesmärgile vastavaid kõstus- ja kaubandus ettevõtteid, leping-uid ja muid liikumata ja liikuvat varandust, tähendatud varanduste est raha asemel kinnistamata aktsiaid anda, esialgsete nõuetungite näol, kusjuures tehtud lepingud esimesene peakoosolek võib vastu võtta või tagasi lükata."

—⊙—

Literatur.

Bauer, Die erfolgreiche Sanierung notleidender Aktiengesellschaften, von Josef Bauer. Leipzig.

Busch, Die Fusion der Aktiengesellschaften, von Dr. Richard Busch. (Diss.) Leipzig 1908.

Davis, Bank organisation, management and accounts. H. F. Davis, D. Lit., M. A., LL. B (Lond.). London.

Geyer, Fusion zweier Aktiengesellschaften von Dr. Karl Geyer. Diss. Leipzig 1905.

Leitner, Privat-Wirtschaftslehre der Unternehmung, von Dr. Leitner.

Lexis, Das Bankwesen von Prof. Dr. W. Lexis. Leipzig 1918.

2/ Schär, Handelsbetriebslehre von Dr. J. F. Schär, Leipzig 1921.

Шершеневич, Курс Торгового права, проф. Г. Ф. Шершеневич, С.-Петербург 1908.

Schmalenbach, Finanzierungen von Dr. E. Schmalenbach, Leipzig 1922.

Sommer, Fusion zweier Aktiengesellschaften (§§ 305, 306 HGB), von Dr. Wilhelm Sommer. Diss. Heidelberg 1910.

Свод законов Российской Империи. Том X, т. 1. Свод Законов гражданских. Издание 1914 г. Петроград.

– Dto. – Том XI, т. 2 (Устав кредитный, Устав торговый, Устав промышл.).

Свод гражданских узаконений губерний Прибалтийских. Издание 1864 г. со включением статей по продолжению 1890 года. С.-Петербург.

Туган-Барановский. Основы политической экономии проф. Туган-Барановского. 1918.

Удинцев, Русское Торгово-промышленное право. проф. Вс. Удинцев. Киев. 1903.

Wandschneider, Die Fusion von Aktiengesellschaften nach dem deutschen Handelsgesetzbuch. §§ 305, 306 HGB. Von Dr. R. Wandschneider, Diss. Rostock, 1910.

—

Riigi Teataja.
Aktsia seltsile põhikirjad.
Aktid vastav. ministeeriumidest.

—

SÕPP